ATEITIS

1913 m. № 10.

MARIANAPOLIS PREPARATORY SCHOOL
Library

Turinys.

I. PUTINAS: Maironis. 467
II. PR. V—TIS: Iš patamsių į šviesią ateitį. 479
III. ŽVANGUTIS: Dainius. 486
IV. VYTAUTAS: Gyvybės atsiradimas. . . 492
V. M. NARAS: Maironis, kaipo teologas. . 502
VI. IŠ SVETUR 504
VII. BIBLIOGRAFIJA IR KRITIKA: *Maironis*: Lietuvos Istorija. Kan. *Dr. J. Maculevičia*. Krikščioniškasis socialinės tvarkos mokslas pagal Leono XIII encyklikų. *Maironis*: Pavasario balsai ir Kur išganimas. *Erich Wasmann* S. J. Wie man Entwicklungstheorie missbraucht. *August Nuss*. Der Kartellverband der katholischen deutschen Studentenvereinigungen. *Werner Ohlendorf*: Der Verband der wissenschaftlichen katholischen Studentenvereine Unitas. *Karl Hoeber*:Der Kartellverband der katholischen Studentenvereine Deutschlands. . . 511—510
VIII. Iš moksleivių gyvenimo. 513
IX. STUD. E. DRAUGELIS: Pranešimas. . . 519
X. Redakcijos atsakai. 591
XI. Aukos „Motinėlei“. 520
XII. Priedas: Musų tautinės tverybos Žiedai. .

Norintiems susipažinti su labai
šioje gadynėje visiems reikalinga
sociologijos mokslu
REKOMENDUOJAME
Sociologijos vadovėlį
parašytą *Kun. Šaulio*. Kaina 40 kap. Galima gauti Šv. Kazimiero Draugijoje Kaune.

JUBILIEJINIS

Maironies Numeris.

1888—1913.

XXV.

Gerbiamiausias dainiau!

Skirdami šį „Ateities“ numerį Tavo 25 metų literatiškam darbavimuisi pagerbti, linkime Tau nuo širdies ilgiausių metų ir trokštame, idant Tavo kanklių stygos ilgai dar skambėtu musų tėvynėje Lietuvoje, žadindamos gerus jausmus jaunimo širdyse, o ypač meilę savo tėvų kalbos.

Su tikriausia pagarba

„Ateities“ Redakcija.

SPALIO MĖNESIO 1913 METŲ.

T. I. **ATEITIS** № 10.

Putinas.

MAIRONIS.

(25 metų literatiškojo darbo paminėjimas).

„Kaip kankliai be stygų, tauta be poėtų“ sako dainius[1]). Bet tų žodžių jau, ačiu Dievui, negalime taikinti prie savęs. Ne nuo šiandien jau skamba tie musų tautos kankliai, ne nuo šiandien jie kelia iš miego nuvargintus tėvynės sunus. O garsiausia ir kartu jautriausia tų paslaptingųjų tautos-kanklių styga yra, be abejo, Maironis. Štai jau ketvirta dalis amžiaus praėjo nuo to laiko, kuomet suskambėjo Lietuvos padangėj pirmų jo dainų aidas. Ir toliau vis gimė ir gema naujos, nors ir senosios nemiršta. Ir nemirs niekados. Laikui bėgant jos dar labjau įaugs į tautos dvasią ir sulaukęs geresnių laikų lietuvis su pamėgimu skaitys jausmingas Maironio dainas, atmins pirmuosius atgimimo laikus ir su pagarba nulenks galvą prieš tų dienų kovotojus-didvyrius, kurie dirbdami tėvynei skundžiasi Maironio lupomis:

Tarp vargų sopulių, be rasos ir žvaigždės
Musų mėlynos akįs apteko kraujais. (Pav. B. 40).

O dainius išreiškęs tuos skundus, troškimus ir stiprinęs kovotojų dvasią bus gerbiamas kaipo „atgimimo dainius“, „geresnių laikų pranašas“. Ir neišsipildys tie kartųs poėto žodžiai:

Išnyksiu kaip dumas išblaškomas vėjo
Ir niekas manęs neminės. (P. B. 33).

* * *

[1]) *L. Gira*, Tėvynės keliais 16 p.

Šįmet sueina 25 metai Maironio veikimo musų raštijoje ir šiandien jau galime pasidžiaugti to darbo vaisiais. Per tą laiką yra išėję iš spaudos šie jo veikalai: du eilių rinkiniu „Pavasario Balsai“ ir „Smulkmenos“ (prie „Reseinių Magdės“), libretto „Kur išganymas“, poėmos „Jaunoji Lietuva“, „Reseinių Magdė“ ir, lenkiškai, bet lietuviškoje pakraipoje parašyta, „Z nad Biruty“. Ketvirtoji Maironio poėma „Musų vargai“ dar tik leidžiama. Be to proza Maironis yra parašęs „Lietuvos Istoriją“ su „Trumpa lietuvių rašliavos apšvalga“ ir lotinų kalba teologijos traktatą „De iustitia et iure“.

Pirmosios Maironio eilės vardu „Daina apie senovę“ buvo išspausdintos užsienyje leidžiamojo laikraščio „Apžvalgos“ 5 №, 1891 metų. Be „Apžvalgos“ po spaudos atgavimo duodavo savo eiles į Peterburge ėjusį „Lietuvių Laikraštį“, „Draugiją“ ir dabar į „Vaivorykštę“,

Labjausiai išsiplatinę yra „Pavasario Balsai“. Jau 1905 metais išėjo trečia to rinkinio laida. Taigi ir nenuostabu, kad Maironio vardas yra žinomas kiekvienam šiek-tiek prasilavinusiam lietuviui. Bet norint arčiau pažinti poėtą, neužtenka kartą perskaityti jo veikalus, neužtenka net vienas kitas eiles atmintinai išmokti, bet reikia jį skaityti sąmoningai, jieškoti logikos ryšių tarp atskirų dalykų, sekti mintis, grupuoti jas, žodžiu — norint geriau suprasti autorių, reikia jį studijuoti. Deja, tokiu Maironio pažinimu pas mus retai kuris tegalėtu pasigirti. Ypač šiais laikais musų visuomenė maž tesiinteresuoja dailiosios raštijos veikalais. Jai daugiau rupi politika.

Šiuo savo rašiniu aš ir norėčiau atkreipti draugų bei draugių domą į gerbiamojo musų poėto veikalus ir paskatinti kiek atidžiau juos panagrinėti. Esu įsitikrinęs, kad kiekvienas, kuris tai padarys, atras netik malonų estetišką pasigėrėjimą, bet ir daug gilių minčių, išlavins dailės skonį, įgaus pasišventimo ir energijos dirbti ateičiai. Tuo budu mes geriausiai paminėsime taip brangias gerbiamojo dainiaus sukaktuves.

* * *

Poėzija, kaip žinoma, dalinasi į tris didelius skyrius: lyriškąjį, epiškąjį ir dramatiškąjį. Sulig šio padalinimo skiriasi ir poėtai, žiurint kuris iš viršminėtųjų trijų elementų ima viršų jų tveryboje. Maironis yra rašęs visose trijose poėzijos šakose. Tečiau paskaitę jo tvarinius, nemąstę pasakysime, kad Maironis yra lyrikas. Gilus iš širdies einąs jausmas tryška kuone iš kiekvienos jo poėzijos eilutės. Visuose jo tvariniuose jauti autoriaus asmenį. Net gamtos aprašymuose žymu poėto upas; tas ką lenkai pavadintų „nastrój“. Užtat jo piešiami paveikslai ne vien stato prieš akis gyvus gamtos vaizdus, bet kartu gimdo mintį, žadina jausmą.

Skaitydami Maironio poėziją pastebėsime dvi kaip ir giji, apie kurias pinasi visi jo poėtiškojo vainiko žiedai. Tomis gijomis yra meilė ir skausmas. Iš tų dviejų šaltinių tryška visos poėto mintįs, visi jausmai. Meilė ir skausmas pagimdė Maironį.

Dainius giliai myli savo išrinktąją, bet ir kenčia kartu:

Jau niekas tavęs taip giliai nemylės
Kaip tavo jausmingas poėta!
Nieks skausmo jau tiek niekados nekentės,
Kiek jis del tavęs numylėta! (P. B. 3).

kaip ir „motto“ rašo jis ant pirmo savo poezijos lapo. O taja poėto mylimaja yra tėvynė. Ne turtais, ne grože pavergė ji dainiaus širdį, bet „stačia savo skausmų gilybe“. Ji įkvėpė poėtą:

Tada tai jo gema pirmoji giesmė
Liudnesnė už girių užimą,
Nes švieti tu jam lyg iš augšto žvaigždė
Ir šventą neši įkvėpimą. (P. B. 4).

Bet nevien už tėvynę dainius kenčia. Asmeniški, vien jam žinomi smugiai nekartą sužeidė poėto širdį; vienas ypač buvo skaudus:

„Sudiev“—tiek kartų begirdėjau
Gal iš krutinės nešaltos;
Bet vieno, vieno negalėjau
Ligšiol užmiršti niekados. (Smulkmen. 47).

Ko negalėjo užmiršti, poėtas aiškiau nepasako. Ir nors

Nebuvo žodžių, nei dejonės
Nebiro ašaros, oi ne!

bet skausmas buvo didelis, nes

.....pasaulis ir jo žmonės
Išrodė kaip sapnų sapne. (Sm. 47).

Nuo to laiko persimainė dainius ir visi jį paliko:

...nuo tų metų man ant veido
Nevieši rytmečio juokai;
Draugai stebėdamos apleido,
Ir bėgo nuo manęs vaikai (Ibid. 48).

Taip visų apleistas dainius ima „aukso lyrą“ ir buriai žmonių apstoję klauso jo skausmo dainos:

Tada, paėmęs aukso lyrą,
Pagundžiau jos stygų aidus;
Buriai, apstoję skausmo vyrą,
„Poėtas, tarė, gan graudus“. (Ibid.).

Žmogaus gyvenimas tai kaip vilnis audringose jurėse. Kiekvienas pažvelgęs į savo praleistas dienas gali pasakyti:

Mažai linksmybės čia ant žemės,
Daug verksmo, skausmo ir kančios;
Retai dangus, plačiai užtemęs,
Prašvinta ant našlės galvos (P. B. 22).

Tuom labjau poėtas, kuris visuomet dar daugiau kenčia. Taigi ir Maironio gyvenimas ne rožėmis klojas; tarsi netekęs kantrybės jisai šaukia:

Negana mano sielą verpetai
Benešiojo ir daužė keliais?
Ar ant veido daug ženklinę metai
Bent jau kartą nurimti neleis? (Sm. 62).

O buvo laikai kuomet dainius pats prašė vien audrų, karionių:

Sapnų be kančios ir ramumo saldaus
Taip jieško ir trokšta sau žmonės;
O man tie šešeliai širdies neprigaus,
Prašau vien tik skausmų, karionės (P. B. 51).

Tada tai jaunimo buryje

Nuo skaisčių idealų, nuo saldaus inkvėpimo
Šviete mums iš akių spinduliai (P. B. 62).

pasakoja dainius. Bet gyvenimas apvylė; idealai pasirodė netikri.

Ko jieškojo širdis, neatrado
Nors betrokšti vargiai dovanos!
Nepasotinęs amžino bado,
Jį tik pridengiau rubais šalnos!... (Sm 62).

Gi

... Ant žemės jieškot idealo,
Tai vien troškuli kęsti Tantalo. (Sm. 69).

Nes žemės idealai yra peržemi. Galutinai jie niekados nepatenkins žmogaus dvasios. Kartą atsiekti jau jie ne idealai; jau kitų jieško širdis. Tikras idealas yra neatsiekiamas. Taigi ir dainius pagalios vien prie Dievo kreipiasi:

Nes jis vienas yra

.... nemeluota gražybė,
Kurs amžiais be vakaro švies. (P. B. 40).

Toks tai vidujinis poėto gyvenimas. Žmonėms, žinoma, jis nesuprantamas nes jie nemato jo vidaus, o orutinės žymės yra netikros:

Žmonės spėja iš veido skaistaus
Buk man rožėmis klojas takai;
Jiems nematoma mano vidaus,
Na, ..ir laimės pavydžia vaikai (Sm. 68).

Nelinksmas dainiaus gyvenimas; — nelinksmai jis nei dainuoja; o matydamas suvargusius, prispaustus savo brolius, jis sakosi ne negalįs kitaip dainuoti:

Nelaisvėj gimę, nuskurdę žmonės,
Varguos sulinkę žemai!
Kad jums beveržias tik vien dejonės,
Nejau giedosiu linksmai? (Jaun. Liet. 141).

Bet yra dar viena ir visųsvarbiausia to priežastis; ji nuo nieko nepriklauso; ji gludi giliausiose poėto sielos gelmėse. Pats vidujinis gyvenimas nuo jos yra prigulmingas. Nors ir tikriausią laimę dainius apie save regėtu, nors ir niekas nebutu sužeidęs jo širdies, jis vistiek kęstu, vistiek liudnai dainuotu. O tąją priežasčia yra tie „neap-

riboti troškimai“ ta „nesoti dvasia“ kuriai niekados nieko negana:

Tavo norams negana niekados;
Negana valandos dabartinės;
Gaila tau vakarykščios dienos,
Gaila tau praeitos ir kančios,
Ir, kaip marės, troškimai krutinės
Vis siubuoja, siubuot nenustos! (P. B. 48).

Poėtas kartais norėtu atsiskirti nuo žmonių, nejausti gyvenimo, užsidaryti vien savyje. Bet jis žino, kad tuo nenuramins savo dvasios.

Kartais gundo nekantrųs balsai
Nuo žmonių užrakinus duris,
Negirdėti, nejausti visai
Ir ant visko užmerkti akis!
Bet nors trukšmas už kalnų paliktų,
Ar-gi norai pertai beužmigtų? (Sm. 69).

Kas-gi sukelia tuos norus-troškimus, poėtas sakosi pats nežinąs:

Kas tas paslaptis suprastu,
Kad krutinę taip kilnoja?
Kas atsakymą atrastu,
Ko ji trokšta? Ko vaitoja? (P. B. 43).

Vienas Dievas supranta dainiaus širdį ir tik Jis galėtu ją nuraminti.

Augščiausi! davei širdį man begalinę;
Ją vienas suprasti gali,
Tu vienas gali atgaivinti krutinę,
Kad kryžkeliais žuna pati. (P. B. 40).

Bet nuramins ją tiktai

Draugės vienos
Grabo sienos
Smeltini kapai (Sm. 56).

Pažinę poėto sielą ir priežastis, kurių delei jis tapo „skausmo vyru“, atverskime kitą jo poėzijos lapą ir pažiurėkime, kokie dainiaus santikiai su jo „numylėtaja tėvyne“ ir su viešu kasdieniniu gyvenimu.

* * *

Didesnę savo poėzijos dalį Maironis yra parašęs pirmaisiais Lietuvos atgimimo laikais. Jisai buvo vienu iš pirmųjų to atgimimo pionierių.

Šiandien mes džiaugiamės, kad tėvynė jau pabudo iš taip ilgo miego letargo, kad kiekvienas kas tik nori, gali viešai dirbti jos naudai. Jau vis rečiau mes atmename pirmuosius kruvinus aušros spindulius ir milžiniškus to laiko karžygių darbus. Gerai pasakė poėtas:

Jei po amžių kada skaudųs pančiai nukris,
Ir vaikams užtekės nusiblaivęs dangus,
Musų kovos ir kančios, be ryto naktis
Del jų nesuprantamos bus. (P. B. 40).

O tų kovų tikrai buta smarkių.

Tarp vargų sopulių be rasos ir žvaigždės,
Musų mėlynos akįs apteko kraujais (Ibid.).

Skundžiasi dainius. Ir nenuostabu: juk kovotojų buvo vos maža saujelė, o visokių priešų — nesuskaitomos gaujos

Bet kas skaudžiausia, kad nei savieji nesuprato kovotojų pasišventimo ir sutiko juos ne kaipo tėvynės gelbėtojus, bet kaipo jos priešus:

Tikėjos prikelti kapus Gedimino
Ir kalbą senovės gadynės;
Užtai litvomanais visi išvadino
Ir net piktadėjais tėvynės (J. L. 96).

O toji tėvynė ištiesų buvo apverktiname stovyje:

Ją žudo liga, o gydyklos užgintos·
Nuodus vien begalima gerti!
Švenčiausios teisybės ir tiesos pamintos.
Vien leista žaizdas jai atverti (Ibid.).

Taigi nors tiek vargo, vienok

.....ant to
Europoj nei šuo neužkauks:.. (G. L. 98).

Ir tai baigiantis 19 amžiui, civilizacijos bei kuliuros klestėjime! Visa tai matydamas, skausmo perimtas poėtas sušunka:

Lietuva nelaiminga! ir tavo šaukimas
Be vilties sau per kalnus nueis. (P. B. 41).

Ir ne tik žmonės; kartais rodosi kad ir Dievas užmiršo... ir sunku ko geresnio belaukti:

Ką mums žada rytojus? Tikėk, jei gali!
Nes ir kaip begyvent ir kentėt be vilties?
Rodos Dievas užmiršo!... o žmonės geri,
Palaukk iki rankę išties!... (P. B. 40).

Bet tai tik akimirkos nusiminimas. Poėtas žino, kad

...kas prieš tiesą kariauna,
Pats rankomis savo užmanymą griauna (J. L. 78).

ir įsitikėjęs į „savo galę“ ir Dievo padėjimą, drąsiai šaukia į darbą tautos sunus:

Petys-gi į petį, na, vyrai, kas gali,
Sustoję į darbą už mylimą šalį,
Prikelkime Lietuvą musų! (J. L. 91).

Nes

Kas tiki į Dievo Apveizdą galingą,
Tas baimės vaikų nepažįsta silpnos!
Mums teko per amžius dalis nelaiminga,
Bet niekas nežino rytojaus dienos. (Ibid.)

Pagalios, kartą įtikėjus į Dievo Apveizdą, nėr ką daug besirupinti rytojaus diena:

Kam trokšti pradengti tą uždanga juodą
Tamsiosios laikų ateigos!
Juk Dievas teisingas ir valdo ir duoda
Laikus iš malonės šventos!
Kas bijo šešėlių,—šešėlius temato,
Tas Dievo galybes tikrai nesuprato,
Naktis tam visur, visados. (P. B. 8).

Ragindamas savo tautiečius į kovą, poėtas ne plieno ginklais mano nuveikti priešą, bet morale jiega, mokslu; nes

Ne vien kalavijas jau valdo šiandieną,
Bet mokslas, tikyba šventa!
Ne į kalaviją mes kalsime plieną
Nes mokslo ir žagrės gana (P. B. 8).

Taigi ne kruvina revolucija išgelbės Lietuvą, bet ramus kulturos darbas, mokslas ir dailė. Tų trijų ginklų dainius ir ragina stverties:

Į darbą broliai vyrs į vyrą
Šarvuoti mokslu įstabiu
Paimsme arklą, kningą, lyra
Ir eisme Lietuvos keliu (P. B. 14.)

Taip šaukė poėtas savo tautiečius, prispaustos tėvynės vaikus. Bet, deja, toli gražu ne visi paklausė to jo šaukimo. Didesnė dalis Lietuvos inteligentų, o tarp jų visa bajorija su mažomis išimtimis, vien tik vardą lietuvių nešiojo, o skaitėsi prie lenkų tautos. „Sum gente lithuanus, vienok natione polonus“. Jie tai labjausia trukdė tautišką jaunos Lietuvos kilimą,o susipratusius lietuvius pravardžiavo „litvomanais“. Jiems tai poėtas meta šiuos pilnus energijos ir paniekos žodžius:

O tu, kurs lietuvio tik vardą nešioji,
O dvasią užspaustum tėvynės jaunos...
Tegul ir tave ateitis tolimoji
Minėja... kaip išgamą musų dienos! (J. L. 92).

Poėtas tiki, kad pradėtas atgimimo darbas atgaivins Lietuvą nes „Kryžius gyvatą žadėjo“. Bet tas atgimimas neapsieis is be skausmų, karionių:

Idėjos, jei didžios, nemiršta kaip žmonės;
Tik neina kaip saulė, be skausmo karionės:
Jos mėto nekartą žaibus! (J. L. 61).

Bet tie skausmai ir karionės tik dar labjau sustiprins tautos pajiegas:

Skausmuos spėkos suaugs
Atgimimo sulauks:
Jau blaivosi orai aptemę. (J. L. 6).

Taigi

Tik į darbą greičiaus!
Tik mylėkim karščiaus!
Tik, vyrai, pajudinkim žemę! (Ibid.).

Taip dainavo Maironis bundant tėvynei. Ir neapsiriko: Lietuva atgijo. Bet dainius ir toliau nepaliauna rupinęsis savo mylimaja. Visus jos reikalus, ydas ir silpnybes jis pastebi ir atjaučia.

Viena iš svarbiausiųjų lietuvių ydų yra tai kitų pamėgdžiojimas, visokių naujybių sekimas; kas tik sava—tai negražu, netinka. Pamatė tai ir Maironis, kad

...nuo pat lenkų draugystės
Mums netruksta bezdžionių gentystės,
Mums patinka kas blizga naujai.
Kas pastumė bajorą lietuvį
Savo vardą užmiršt ir liežuvį?
Ar ne močės bezdžionės kraujai? (Ras. Magd. 16).

Taigi pradedant seniai žinoma lenkyste, o baigiant naujausios mados dekadentizmu, kuone visi svetimieji „izmai“, vieni po kitų gimdė Lietuvoje vis kitokius „istus“. Ir gimdys

...iki svetimu protu
Bejieškosime laisvių svajctų (R. M. 16).

Jaunimas—tautos ateitis. Nuo jo priklausys tolimesnis Lietuvos likimas. Deja, tuo jaunimu ligšioliai negalima buvo pasidžiaugti. Vieni persiėmę svetimomis, kenksmingomis Lietuvai idėjomis, kiti visiškai ištautėję ir užmiršę savo tėvynę nieko gero ateičiai nežadėjo.

Jau pirmaisiais kovos laikais, Maironis skaudžiai atsiliepia apie tų dienų jaunimą:

Neklauski jaunuomenės jos idealo:
Nuskurdo, sunyko, krutinės atšalo,
Kaip žemė be šilto lietaus!
O klaustumei veltui, kame jos tėvynė:
Prabočių didžių, kaip tėvai, užsigynė
Ant vieškelio grįsto plataus. (J. L. 63).

Paskui, kad 1905 metų revolucija raudona pašvaiste nušvietė ir Lietuvos padangę, kuone visa mokslus einanti jaunuomenė buvo užsikrėtusi pragaištingais kosmopolitizmo, socializmo bei darvinizmo nuodais.

Kosmopolitai! Dienos milžinai,
Tėvų praeigos nepažinę!
Markso ir Darvino paikųs sapnai
Jiems rupi daugiaus kaip tėvynė (J. L. 134).

Ne tokia-gi jaunuomenė stos tautos priešakyj. Ji

Iščiulpus syvus iš namų.
Paskui tarp vilnių svetimų
Užmirš paskolintąją dalį:
Susukus guštą kur Guduos,
Tėvų iš vargo nevaduos,
Nebesugrįš į savo šalį („Musų vargai").

Bet ir ją poėtas šaukia, kad metus kaimynų sapnus, užiuot kariavus už Marksą, grįžtu į tėvynę neštų broliams šviesos:

Ir tu, jaunime, kursai į šiaurę,
Išalkęs mokslo badu keliauji,
O ten neturto išgėręs taurę,
Paskui už Marksą ruščiai kariauji,
Paliauk gyvenęs sapnais kaimynų!
Sugrįžk į savo tėvučių šalį!
Čia atsikvėpęs bent oru grynu
Nešk šviesą broliams kiek spėkos gali! (R. M. 4).

Mokslas — tai šių dienų galybė. Kuris jo daugiau yra įgijęs, tas šiandien laimės:

Mokytųjų žodis
Stebuklus parodys (R. M. 41).

Taigi ir musų dainius ragina savo tautiečius į mokslą:

Lietuvi, mokinkis,
Varguok beraminkis,
Vilties nenustok niekados!
O mokslas daug gali.
Jis vargstančią šalį
Išpančiuos iš amžių skriaudos (R. M. 44).

Ir kartu perspėja:

Tik žemei tėvų
Negamink svetimųjų dievų (Ibid.).

* * *

Iš paduotų citatų maž-daug apsipažinome su Maironio poėzija. Matėme vieną-kitą jo mintį, bet visko, žinoma, čia negalima išnagrinėti. Tuom labjau, kad kiti klausimai, kaip paveizdan taip opųs šiandien lietuvių su len-

kais santikiai, paties poėto dar toliau gvildenami poėmoje „Musų vargai“.

Paskaitę bent vieną-kitą Maironio veikalų puslapį, pamatysime, kad musų dainius nėra tai nutolęs nuo gyvenimo parnasistas. Visi tautos reikalai, jos vargai ir nelaimės randa atbalsį jautrioje dainiaus krutinėje ir tenai apsitaisę poėzijos rubais vėl grįžta į ukanotą tėvynės padangę, guosdami ir stiprindami suvargusią brolių dvasią. Jo skausmai — tai musų skausmai, jo džiaugsmai — tai musų džiaugsmai. Štai kodel toks brangus mums yra Maironis ir taip suprantama jo poėzija. Tik mes gal permaža ją branginame. O ji tikrai pakeltu nekartą silpstančią musų jiegą ir neleistu užgesti tai šventajai ugniai, kuria, ačiu Dievui, liepsnoja ir musų jaunosios krutinės. Ir tada neabejotumėm, ar nekris ir ant musą galvų tie rustųs poėto-teisėjo žodžiai:

O jųs, kurie taip daug žadėjot!
Jausmus auklenote plačius!
Kur šventą ugnį tą padėjot
Ir tuos užmanymus gražius? (P. B. 52).

* * *

Šiandien gi nuo širdies sveikindami Garbiamąjį Dainių ir linkėdami Jam kuoskaitlingiausių metų, jo paties kartojame žodžius:

Tu Lietuvai garsų vainiką nupynęs
Buk pranašu saulės dienų!
Tarp amžių prašnekk!
Mums krutinę uždegk
Darbais milžinų pranokėjų!
Aprinkę vadovą,
Teeina į kovą
Augintiniai tavo idėjų! (J. L. 125).

Iš patamsių į šviesią ateitį.

(„Reseinių Magdė“).

I.

Raseinių Magdės.

Reseinių Magdė—tai vardas ypatingo tipo žmonių, kitaip sakant, tai paprastasis vardas. Lygiai, kaip sakydami į kąnors: jis „Don-Kišotas“, suprantame žmogų kovojantį be pasekmių, be prisirengimo ir be naudos su nelabomis jiegomis, kaip, norėdami vienu žodžiu apribot tinginį-apsileidėlį, sakome „Oblomovas“, taip jau mes, sakydami į ką nors: jis „Reseinių Magdė“ suprantame parsidavėlį, pabėgėlį nuo savųjų.

Tas žodis turėjo įgaut pilietiškas teises su pasirodymu pasaulyje poemato, „nepersenos pasakos“—„Reseinių Magdė“. Dainius, paėmęs iš žmonių lupų paprasčiausį padavimą (o gal tik priežodį; taip Suvalkijoj minima „Virbalio Magdė“), pagražino jį savo jaunu, maloniu, galingu genijumi, iš visų pusių apšvietė paveikslą, užsislėpusį poeto širdyj, dapildė fantazija ir uždainavo:

„O aš ant kanklių padėjęs pirštus,
Užtrauksiu dainą, tylėt palioves,
Ir tau priminsiu laikus užmirštus:
Reseinių Magdę senų-senovės“.

Susipažinkime pirmiau su Magde, kokia ji pasirodo poemate, o paskui pažiurėkime, ar daug tarpe musų lietuvių yra tų „Reseinių Magdžių“.

Mirus kada Zigmantui Augustui, sutartis tarp lietuvių ir lenkų galėjo žuti, pastarieji subruzdo tvirčiau susibičiuliuoti. Kaipo į pavyzdį, rodė į Jogielą: jis, girdi, kai vedė Jadvygą, tai viską užmiršo „del vienybės ir lenkų naudos“. Bet bajorus ilgai reikėjo perkalbinėt, kad jie sutiktu užmėgsti augštesnius ryšius su lenkais: buvo tarp musų vadovų, kurie permatė, kas gresia lietuviams, įsileidus lenkus į savo tarpą. Galų gale visgi jau buvo beketiną sutikt... vien Daugirdas, geisdamas kaip nors prašalint Lietuvos pražutį, pastatė tokią išlygą: pilnas susivienijimas įvyks tik tada,

„Kada lenkas stebuklą parodys:
Kai lietuvis jam taip užtikės,

Kad net dukterį duos jam už žmoną...
Kai lietuvė už jo ištekės".

Jaunas lenkas, Zbignievas, sutiko „iš meilės vienybės šventos" keliauti į Žemaičius ir kalbint lietuvaitės... Bet misija nevyko: lietuvės-bajoraitės, karštos tėvynės mylėtojos, šalinosi „lenkų pono" ir „Zbignievas manė iš gėdos pasislėpti tiesiog kamine". Neramumo graužiamas, atvyko į Reseinius, ir čionai...

„... vienok atsirado lietuvė!".

Atsirado, kuri tam lenkui „ant kaklo kvailiai užsikorė", nors ir atkalbinėjo ją Daugirdas „ponas ant ponų", kad lietuvišką budą gerbtu... Įsirėdžius pagal lenkų madą, ir bažnyčioj jau—

„Ėmė poteriaut lenkiškai tyčią,
Tartum lenko geresnė malda".

Nenuostabu, kad gandas apie tą „lenkų bezdžionę" pasklydo po visą Lietuvą:

„Taip išaugo ir Magdė Reseinių
Lig Virbalių, Seinų ir Kėdainių
Kaip iš pruso riebus vokietys".

Iš visų kraštų plaukė žmonės, kaip į kokius atlaidus, plaukė vien delto, kad pamatyt ją, tą pliuškę... Blogoji garbė pasiekė greit Magdės ausis, ir ji, raudodama-aimanuodama pradėjo slapstytis, suprato savo klaidą, bet, deja, pervėlai, nes jos pėdomis pradėjo sekt ir kitų bajorų vaikai. Užsigynę tėvų budo ir pamėgždžiodami lenkus varė į baudžiavą savo žmones. Magdė aiškiai pamatė, kokią bedugnę ji atvėrė, į kokias patamses kelią pramynė, ir užsigeidė padaryt atgailą.

„Bet kadangi trumpai begyvenc"

tai,

„... nespėjo apverkti kalčios;

Ponai, žinia, negalėjo atsigėrėt tuo lietuvių nykštuku, Magde, ir buvo pastatę jai paminklą, vardu „Litva".

„Ties Reseiniais ant dulkančio kelio,
Kurs ateina nuo Kražių miestelio"...

Tas paminklas-stabas baugino žemaičių arklius ir

„Keikė žmonės ir Magdę ir ponus
Už ne vietoj' parioglintus monus,
Privažiavę žegnojos bailiai".

Laikui bėgant, kad vis labjau ir labjau nyko musų budas, lenkų-gi vis labjau ėjo žymyn stabas tapo perkrikštytas į „žečpaspalitą", ir tuo budu, tapo suvis prašalintas lietuvių vardas. Kada ponai papuolė po rusų valdžia, tas stabas pradėjo vadintis vienintelių vardu „Polšča".

Ta stovyla ilgai riogsojo,

„Bet kaip viskas par amžius sudila,
Taip ir jos nesimato seniai".

Ar suprantama alegorija? Vadinas, susivienijus lietuviams su lenkais, lietuvių budas ir vardas pradeda dilti (Litva-Žečpaspalita-Polšča—tai kaip ir laiptai iš augšto žemyn, iš šviesos į tamsą, iš garbės į užmiršimą). Prabėgus gerokam metų skaičiui, pražuvus lenkų galybei, išnyko banginantis žemaičius stabas, sumažėjo ir nelabųjų bičiuolių įsivyravimas, nes iš augštumos ir juos pačius spustelta. „Nesimato seniai" lenkų galybės, tiesa nesimato, bet kenksmingi mums jų geismai nepaliovė graužę Lietuvą ir po šiai dienai. Tinklas ant musų dar vis užmestas, bet jau didelio pavojaus iš jų, kaipo susilpnėjusių, pusės buti negali, ir Reseinių Magdės išreto musų laikais plakas prie lenkų. Vienok jų, Magdžių, musų tarpe, kaip buvo, taip yra ir bus. Tik jos maino savo spalvą, žiurint į laiką ir aplinkybes. Dabar įsižiurėkim į gyvasias Magdes, nykštukus, tautos atmatas. Jos dalinasi į kelias rušis.

Magdės pirmos rušies tai historiškos, tradicijinės Reseinių Magdės, tai užkietėję savo aklume, ištautę lietuvių bajorai.

„... kurių prabočiai
Už laisvę ėjo varguos kariauti",

Jie neseka pavyzdžio savo tėvučių, niekina jų idealus ir atranda sau naujus: „pavalgyt lig sočiai" ir už didelę garbę skaitys „kitiems tarnaut".

Magdės antros rušies—tikri „nykštukai, su dušia ir kunu", kaip sako dainius. Poemate yra toks tipas, tai „Banduros mokintas Baltrukas". Jis dabar vaikščioja, „išpuoštas dailiai, kaip koks pasiputusis povas", giriasi valgąs gardžiai; tėvynen grįžt nemano, nes bijosi mainyt „baltą duoną čionai ant juodos". O leisdami į mokslus tą „ponelį"

Skurdo Baltro tėvai neturtingai,
Bet gerovei sunaus rupestingai
Negailėjosi gražio sunkaus“...

„Mokintas“ Baltrukas išbėgo iš tėvynės. O joj taip reikalingi prasilavinę savo žmonės, juk kur tik bepežvelgsi, visur skriaudos. Štai, kad ir su žeme: ponai kartais bylinėjas su žmonėmis del žemės, o surasti tiesos nėra kam. Tokie Baltrukai moka tik patart, o veikt nemano. Bet tiesa, kur jam „gelumbėtam“, kaip kokiam „vokietukui“—

„Jis tik pučiasi, kaip kalakutas,
Mat nuo batų nedvokia degutas,
Ir ant piršto akutė šviesi“.

Mokėdamas gražiai pašnekėti, mėgsta užpuldinėt, kąst, tik, žinia, iš pasalų, kaip visados daro tokie Baltrukai.

„Ant klebonų nemažą tur rustį;
Apie juos kad pradėjo beplusti,
Tai tikrai nemazgota burna“.

Kaimiečių sveikas protas sako į tokius „išminčius“:

„Oi, Reseinių tu Magdė tikrai“.

Jis netik „Reseinių Magdė“, tai yra parsidavėlis kitiems už gardžios duonos kąsnelį, bet typiškiausias musų laikų „nykštukas“.

Yra ir tokių Magdžių, kurios iš Lietuvos ne taip greit bėgs, bet jai kenks kitokiu budu. Tai jaunimas,

„... kursai į šiaurę
Išalkęs mokslo badu keliauja,
O ten neturto išgėręs taurę,
Paskui už Marksą rusčiai kariauja.

Dar kitokios rušies Magdės—tai lietuvaitės, kurios

„Rėdos lenkiškai, kaip bajoraitės“.

Tai dar, pasakys kas-nors, netokia didelė klaida. Galima butu sutikt su tokiu privadžiojimu, bet kas gal užtikrint kad sekdamos madas, nepradės „lenkiškai tau švebeldžioti“ ir nesistengs „įsipiršti barzdylai kokiam“.

Tai tokios rušis tų Reseinių Magdžių, apipieštų taip vaizdingai. Gana trumpuos aprašymuos duot pilną charakteristiką tegali nepaprastas rašytojas, nepaprastas talentas, kokiu ir pasirodo Maironis „Reseinių Magdėje“. Šis veikalas

turi pilną tiesą vadintis poematu to žodžio prasmėje, kaip suprato senovės rymėnai su graikais (Senovės poematas—veikalas apie svarbų visos tautos atsitikimą; naujųjų gadynių poematas sutvertas anglų Bairono, apsako kasdienini, paprastą gyvenimą). Čion pastatytas klausimas: ar atgims lietuvių tauta, ar žus, susiliejus su kaimynais.

Svajonėse poetas išriša šį klausimą gerojon pusėn. Jis gyvai ir aiškiai tiki, kad nors daug bus išlieta „ašarų, kraujo, iki metai sutvarkymo naujo iš seulėtekio rausti pradės", bet tas sutvarkymas ateis.

„. . . ateis! . . . Kaip pavasario rytas
Kad ateina žiedais aprėdytas,
O jam pritaria paukščių giesmė!
Ir iš musų pačių, iš valsčionių,
Po keistų su didžiunais karionių,
Prasimuš atgimimo versmė".

„Atgimimo laikai, atpirkimo rytai" štai-štai jau pradės aušt tėvynei. Nerami dainiaus siela, nukreipus savo įstabias akis į saulėtekį, laukia tekant aušros, spalvuotos ir karštos, kaip jausmingiausia širdis, laukia, laukia... laukia daug valandų, nuobodžių ilgų metų slenkančių „išreto", bet—

„Nešvito tautos rytmetys:
Ukai tesirinko
Ir debesis slinko,
Kaip šaltas, paniuręs žaltys;
O šiaurio naktis
Man išrodė visa ateitis".

Bet dantis sukandus reikia laukt ir tikėtis, reikia laukt kantriai, nes kiekvienas turi žinoti, kad

„. . . . . Dangaus
Nieks be skausmo-vargų neragaus",

ar kitaip sakant, be vargų neatrasi gerovės.

Sunku paprastam žmogui, o kur tai sunkiau dainiui laukt „didžių atmainų", laukt vien savo mintyse, neramiose mintyse. Nors-kokio nusiraminimo bando jieškot poeta kningose:

„Nesyk nusiminęs
Tamsos begalinės,
Pabėgęs nuo savo draugų,
Ant kningų rymojau
Ir mokslo jieškojau
Sunkaus užmiršimo vargų;
O mano varguos
Vienas, budavo, Dievas paguos".

Ir jis surado knygose, kad tik apsišvietus lietuviams mokslu ištiesė užtekės aušra, nes:

„Mokytojų žodis
Stebuklus parodys:
Užgims darbininkų šimtai
Tenai, kur šiandieną
Bevargstantį vieną
Ant musų dirvonų matai...“

Kokie-gi turi buti tie darbininkai? Štai poetos noras:

„... tautišką sielą,
Tą židinį mielą
Kurį vaidelyčių grynų
Per amžius sukurta,
Kaip sąžinės turtą
Besergek nuo metų jaunų!
O savo tautos
Niekados neapleisk, niekados!

II.

Tautos idealai.

Nušvito sidabrinė aušra, uždegė ji krutinę tėvynės sunums, ir rožėmis išbarstytas nusitiesė tėvynės takas. Ir gražus tas takas ir dygus... Idealai gražųs ir aiškųs, o jų vykdinimas — kartus ir sunkus. Bet skambėjo galingi žodžiai:

„O savo tautos
Niekados neapleisk, niekados“.

Ir susilaukė tėvynė tikrų sunų: visa eilė „pirmatakunų“, tautos žadintojų (vieni jau amžinai persiskyrę su mumis, o kiti dar šviečia palaimintai Lietuvos žemelei). Nors poemate tik minimi atgimimo laikai, bet jie taip jaučiami, taip įvykdinami, jei tik dirbtu tėvynės labui tokie vaikai, kokių daugiau geidžia matyt poeta.

Dainius-pranašas tiki, kad pageidaujamų darbininkų rasis, ir netolimoje ateityje, rasis, nes „kieno dienos tiktai išsiraito“, tas sulauks „didžiosios atmainos“. Tėvynėje bus daug tokių, kurie čion

„..... vargti norėtu
Ir nebėgtu svetur del algos“.

Atsiras didžių pajiegų, ir tos pajiegos sutvers, Naująją Lietuvą, vaikai savo žemėj „ir gyventi „ir mirti išmoks“, pamylės tėvų kapus,

„Pamylės tą nepaprastą šalį,
Kur kiekvienas kalnelis tiek gali
Apsakyt iš senovės dienų!
Kur tiek sako mums pilių griuvesiai,
Ąžuolų-ilgamečių pavėsiai
Ir apžėlę kapai milžinų!“

Poetas karštai tiki, kad nors

„Daug suvargti lietuvninkams teko;
Bet ne visos jų spėkos išseko:
Daug paslėpta galybių jaunų.
Musų dvarponiams lenkai pamėgo....
Bet kitokių sulauksme dienų“.

Veikėjais Naujosios Lietuvos bus išsimokinus jaunuomenė, nes

„Kaip tie mokslo žinovai daug gali“!

Jie, tie mokslo žinovai„ ims po kningas jieškoti“

„Koks senuolių tėvų palikimas“,

ir visą teisybę suras.

Tik meilės, meilės daugiau prie tėvynės, prie savųjų (meilė ledus sutirpina), ir meilė turi buti didžiausias ginklas pas ateinančius veikėjus. Jie privalo mylėt net lenkomaną, net ištautusį viengentį-bajorą, net Reseinių Magdes. Bet tiesiai visa širdimi ir spėkomis turi mylėt, turi pašvęst save, turi gyvai priaugt prie savo žemės.

„Mylėk, lietuvi, tą brangią žemę,
Kame nuo amžių tėvai gyveno.
Čia tavo kunas sau maistą semia,
Čia irgi dvasiai atrasi peno.
Mylėk jos kalbą, senovės budą,
Jos girių kvapą, žaliąsias pievas;
Į jos dirvonus pasėjęs grudą,
Žinai, jog vaisių palaimins Dievas,
Mylėk prabočių kapus garbingus,
Kur amžiais ilsis tėvynės sunųs
Mylėk tuos amžius vardais garsingus,
Kurie išugdė tautos galiunus!“

Meilė ir prisiryšimas prie savo tėvų budo išnaikins pas musų moteris Magdžių pamėgždžiojimus.

Musų moterų luomas atbudęs
Bus lietuvės, ne lenkės, ar gudės
Joms ne mados tada berupės:

Laisvę nešančiai auštant gadynei
Naują kartą išauklės tėvynei
Apsišvietusios mokslu žibės.

Reikia, reikia sesėms giliai ir širdingai prisirišt prie viso to, kas lietuviška, prie viso to, kas augšta, prakilnu kas veda prie skaisčiųjų idealų:

„O tu, sesute, kada nupinus
Vainiką rutų, kasas dabinsi,
O nauja dumą slapčia pažinus
Varguole-širdžia kitur beskrisi.
Kada, atjoję iš margo dvaro
Piršliai tau garbins anytos naštą,
Oi netekėki, kaip pliuškės daro,
Už svetimtaučio į kitą kraštą".

Tai ar neskaisti poeto viltis, gaivinanti kiekvieną jaunuolį, ar neskaistus, ar ne aiškus užbrėžti idealai Naujosios Lietuvos? ar neramina ir neramins jausmingi pranašo žodžiai ėsančius ir busiančius veivėjus, tik

„Lietuvi, mokinkis,
Varguos beraminkis,
Vilties nenustok niekados!
O, mokslas daug gali:
Jis vargstančią šalį
Išpančios iš amžių skriaudos.
Tik žemei tėvų
Negamink svetimųjų dievų".

Pr. V—tis.

DAINIUS.

(Skiriu mylimajam musų dainiui Maironiui).

Karšta vasaros diena. Saulė beparstojo siunčia savo kaitrius spindulius drėgmės ištroškusiai žemiai. Miškas stovi nei nekrust; visa gamta ilsis ir gaivinasi tais maloniais spinduliais. Tik paukščiai savo lizduose pridengti tankiais lapais taip saldžiai čiulba; daugybė jų lakioja toje neišmatuojamoje mėlynėje.—Jie dar gyvesni, jie dar saldžiau čiulba. Ir kaip jiems nečiulbėti?—Juk jie liuosi,

jie lakioja ten, kur nėra vargų, jie ten, kame laisvė gyvuoja...—tik jie, ir skaisti mėlynė...

Miške tarp medžių stovėjo sena, žalia, samanota bakužė. Maži, surukę langeliai teikė jai liudną išvaizdą; nieko joje ant langelių nebuvo matyti tik mažas, juodas, medinis kryželis.

Ant rusvo akmens, po bakužės langeliu sedėjo žilas senelis. Prie jo kelių žaidė du jaunučiu anuku. Augštos liepos savo milžinišku šešėliu dengė senelį ir žaidžiančius vaikučius nuo karštų saulės spidulių.

Senis buvo užsimąstęs; gilios mintįs slėgė jo žilą galvą.

— Pasakyk, tėvuk, delko štai šitie medžiai taip nuleidę lapus?—paklausė viresnysis vaikas, kuomet jau nusibodo žaisti.

— Taip jau Dievas surėdė,—atsakė atsiduseęs senelis, ir vėl užsimąstė.

— Na, o pasakyk gi, delko jie vakar nebuvo nuleidę lapų?

— Buvo, mano mielas, tik tu vakar turbut nepatėmijai, nes visą laiką linksmai sau žaidei,—vėl atsakė senelis, ir dar giliau atsiduseęs, pridurė:— Na, vaikeliai,—aš vely papasakosiu jums apie senovės vaidilas—dainius, kurie taip gražiai giedojo. Jie buvo tokie pat žili, balti seniai, kaip ir aš, bet širdįs jų buvo karštos... Jie giedojo apie tėvynę, apie jos milžinus, skelbė jos meilę... Jie nešdavosi po pažasčia senas kankles, o tų senų kanklių balsas, oi, buvo griaudus. Visi verkė, kad jų klausėsi. Prie kanklių balso senis traukdavo savo giesmę...

— Kokias gi kankles tie seniai nešdavosi, ar tas, kur pas mus ant suolo guli?—paklausė senelio jaunesnysis anukas.

— Taip, vaikeli, tokias pat, tik, žinoma, ne tas, kur pas mus yra; mat, kanklių buvo labai daug tuomet.

— Tai gal ir tu, tėvuk, esi dainius?—užklausė vyresnysis.

— Ne, mano brangus, ne man buti dainiumi... Nors labai troškau, iš mažens jau vedžiojau pirštus per kanklių stygas, bet, matomai, man Augščiausis neskyrė dai-

niumi buti... O, tie seniai!... Visi jų laukė, visi juos mylėjo...—ir ašara nuriedėjo per senelio skruostą.

Nors anukai nevisai suprato senelio pasakojimo, vienok juos tas labai užėmė.

— Tėvuk, aš noriu buti dainiumi,—prakalbėjo vyresnysis, kuomet išgirdo, kad tuos dainius visi mylėjo.

— O, vaikeli! prakilnus tavo noras, bet kas-žin, ar išsipildys?

— Tėvuk, delko gi aš negaliu?—Aš busiu dainiumi, aš noriu buti!—tarė kuo ne pro ašaras vaikas,

— Busi, busi, mano sunau!...—Apsiverkė senelis, pabučiavo savo jaunuolius, ir nuėjo į bakužę.

Čia trumpą maldelę sukalbėjęs jis atsigulė ant skurdžios lovos.

Negalėjo užmigti. Vis jam vaidinosi tie dainiai... Taip jis troško išgirsti jų balsą apie brangią tėvynės praeitį, apie jos galiunus-sunus, kurie statė krutinę už jos laisvę, apie tas kovas, kur jo bočius jam dar kudikiu tebėsant tiek pripasakojo. Bet dabar jau apmirė tėvynės sunųs, nieks jų nežadina, nebeskamba tos senos kanklės... Suspaudė senelio širdį.

Tuotarpu jo vyresnysis anukas ėmė mokytis kankles valdyti. Jis nepaleisdavo jų iš rankų. Kuomet senelio spėkos silpnėjo, ramino jį savo skambinimu, ir seneliui lengviau darėsi. Silpnėjanti jo širdis, kaž-ką pranašavo: senis laukė atbundančio dainiaus!... Bet, dėja! Gal nusilpę akįs jau užsimerks, gal šalta žemė apdengs jo gėdulingą karstą!... Ir vėl nykdavo seniui viltis sulaukti atbundančių tėvynės dainių. Bet jis jų laukė. Laukė valandas, laukė dienas, laukė metus, laukė... laukė...

. . . . . .

Buvo vėlus rudens vakaras. Lietus taškėjo už bakužės langelių. Viduje pleškėjo balana ir silpnai švietė. Prie stalo sėdėjo sudžiuvęs, dviem lazdom pasirėmęs senis. Jo veidas išpuoštas buvo didelėmis, raukšlemis bet sykiu daug gilaus savyje slėpė. Šalip senelio sedėjo tvirtas, raudonas jaunikaitis ir, vadžiodamas pirštais per kanklių stygas, giedojo vakaro maldą.

— Tegu bus pagarbintas Jezus Kristus!—pasigirdo prie durų kaž-keno balsas.

— Per amžių amžius.—Amen.—Atsakė maldą užbaigęs jaunikaitis.

Senis, išgirdęs balsą, norėjo kaž-ką pasakyti, bet čia gailiai, gailiai, kaž-kokių graudingų raudų akordais suskambėjo kanklės, ir pasiliejo tėvynės daina.

— Tai dainius...—kaž-keno balsas kalbėjo senelio viduje.—Taip, jis, pats dainius!—Senelio akįs prašvito. Visas savo jiegas įtempęs klausėsi senis. O daina kuo tuoliau, vis griaudžiau skambėjo. Joje girdėjosi didžios tėvynės nelaimės ir sykiu galingas balsas budinąs tėvynės sunus iš miego, joje girdėjosi meilė...

Štai tas stebuklingas dainius kurio senis taip karštai troško, laukė... Štai jis!—Ašaros srovėmis bėgo per senio veidą; jau šalstąs senio kraujas užsidegė meile, nauja jiega...

Užbaigė dainius savo raudas. Kambaryje pasidarė tylu. Jaunikaitis visą laiką degte degė. Jo krutinėje liepsnojo ugnis. Bet ir jis tylėjo.

— Stebuklingas keleivi!—tarė ašaras nuo veido šluostydamas senelis.—Štai lietus lija...—pasilikk čionai su mumis per nakt, pasilikk, brangus svety! Pasilikk, duok paklausyti tavo žavinčių žodžių... Pasilikk, šelpsimė kuo galėsimė!—prašė senelis.

— Ačiu, geriausis seneli! Užmokesnio aš nereikalauju; Augščiausis—bus mano užmokesniu... Pasilikti gi negaliu, nes pašaukimas mane toliau kviečia...—ir, pagarbinęs Kristų, užvėrė bakužės duris.

— Tėvuk, laimink mane!—sušuko jaunikaitis, atsiklaupęs prie senelio kelių.—Laimink, o brangus tėvuk! Negaliu tverti, negaliu čia pasilikti, kaž-koki jiega traukia mane kelti tėvynės sunus... Greičiau, greičiau laimink!...

Senelis pamatė prieš save klupantį anuką. Jam prisiminė jo, dar vaiku tebėsančio, žodžiai, „aš noriu buti dainiumi“... Ir vėl senelis apsipylė ašaromis.

— Bet, sunau, tu esi per... jaunas,—vos ištardamas pasakė senelis.

— Negaliu likti prie tavęs. Štai krutinė dega..! širdis smarkiai plaka... traukia kaž-kas, traukia mane. skubėk, skubėk...—Verkdamas prašė jaunikaitis.

— Dievas telaimina tave...—ištarė senis, ir drebančia ranka paržegnojo savo brangų anuką!—Skelbk gi tat meilę Dievo... tėvynės...—daugiau nieko nebgalėjo ištarti senis. Pasirėmęs savo lazdom, karštai pabučiavo jaunikaitį, kurs tuojau, stipriai suspaudęs kankles, išbėgo pro duris.

Senelis ilgai, ilgai žiurėjo į užsivėrusias duris, ir, paėmęs vėl savo numylėtąjį kryželį, karštai prispaudė prie savo krutinės. Jis sakė Jam ačiu, kad išvydo atbundančią tėvynę, kad išvydo ją mylinčius sunus...

. . . . . .

O, brangus dainiau! Tai tavo balsas štai judina senus kaulus, tavo pirštų po stygas vadžiojimas uždega gaisrą jaunose krutinėse, tavo daina tirpdo akmenines širdis!

Tęsk, o numylėtas dainiau, savo giesmę, tęsk! štai jos trokšta išalkusi siela! Jos trokšta nuvargusi krutinė! Jos trokšta atgyjąs kraujas!

Nenustok, o stebuklingasis dainiau, nenustok!!!

Žvangutis.

Alma. 16—IX—13.

Kun. prelatas J. Maculevičius.

(*Maironis*).

Gyvybės atsiradimas.

Skiriu Maironio numeriui.

I.

Iš kur ir kaip gyvybė atsirado? Jau labai seniai filosofai, mokslininkai stengėsi duot į tai atsakymą. Monistas, materialistas išanksto, á priori, pasakys tau: iš negyvos medegos išsivystė ir ačiu vien tik „fiziškoms ir chemiškoms, t. y. gamtiškoms spėkoms“ ir, tuo budu, apreikš dar vieną materializmo dogmą, kuri nuo katalikystės dogmų skiriasi nebent tuom, kad, tuom tarpu kaip tos turi savo tiesos pamatą neklystančiame Dievuje, ji—jokio pamato neturi. Ką gi mes į tokį atsakymą pasakysim? Štai ką: pažiurėkime ramiai, ką mokslas sako. Ramiai, sakau, nes nebutu prieštaravimo krikščionystei, jei kas prirodytu, kad gyvybė atsiranda iš negyvenos. Nemanau, žinoma, išdėstyti pilnai dalykų, atsinešančių į musų temą; nei laikas, nei vieta, nei spėkos man to neleidžia; užteks, paminėjus svarbiausius dalykus. Bet pirmiau, man rodos, turint omėnyje taip menką pastatymą išguldymo gamtos mokslų musų gimnazijose, neprošali butu padarius trumpą (iš gamtos mokslų) įžangą.

Jau keli šimtai metų atgal mokslininkai patėmijo, kad augalai, lig koriai, susideda iš mažiukių kamarukių—celuliu, talpinančių savyje kokį tai skystimą. 1839 metais gamtininkas Schwann atrado, kad visas gyvulio ir žmogaus kunas irgi susideda iš celulių. Nuo to laiko mokslininkai pradeda stropiai tyrinėt celules, tą pamatą visų organizmų, gyvų esybių, ką ypač palengvino išradimas mikroskopų.

Kiekviena celulė susideda iš gabalėlio pusiauskystos medegos, vadinamos protoplazma, ir branduolio viduryje jos. Beto protoplazmoje dar buna: neretai, ypač prie dauginimos celulės, kunelis vadinamas centrozoma ir kiti produktai, kaip antai valgio trupinėliai, kurius celulė įtraukė į save, trupinėliai likusieji po

Library

valgiui, kuriuos celulė žada išmesti iš savęs. Protoplazmos sudėjimas labai painus, kaip žiurint paviršutiniai, taip ir vidujinio sudėjimo, t. y. chemiškos pusės. Ji susideda daugiausiai iš įvairių baltymų (бѣлковыхъ веществъ), nemažo procento vandens, įvairių druskų ir kitų dalykų. Branduolys celulės iš chemiškos pusės skiriasi nuo protoplazmos tuom, kad užlaiko savyje tulą medegą— n u k l e i n ą. Augmenų celulės visada, o gyvulių kaip-kada buna aptrauktos plonutėliu kevalu. Nejudrumas augmenų yr aiškinamas tuo kevalu—kaip ir celulės skeletu. Celulės surėdymas kur kas painesnis negu čia aprašyta; juo daugiau mokslininkai tyrinėja, juo aiškesnis darosi jiems tas painumas. Celulė tai organizmas. kuris, ypač pas augmenis, turi sau atskyrą gyvenimą: jis maitinasi (įtraukdamas valgomas dalis į save, pakeisdamas jas į savo kuną ir išmesdamas atlikusias daleles), dauginasi (persitraukdamas po tam tikrų painių procesų į dvi dali), kvepuoja, juda etc...

Skaitlius ir ypatybės tų celulių įvairiuose organizmuose įvairųs. Apskritai skaitlius celulių buna labai didelis, ir juo tobulesnis organizmas juo daugiau tai žymu. Bet ir kiekvienas organizmas, nors ir tobuliausis išsivysto iš vienos c e l u l ė s k i a u š i n ė l i o šiuo budu: kiaušinėlis po tam tikrų procesų persiskiria į dvi celuli, kiekviena tu celulių dar į dvi dali, kiekviena tų jau keturių celulių dar į dvi ir t. t... Tuom tarpu visa kupeta celulių priima įvairias formas iki nepriima formos pilnai išsivysčiusio organizmo, kokius matome aplink savę[1]).

Besimainant visai formai, mainosi ir celulės busiančio organizmo: nes iš vienų pasidarys raumenįs, iš kitų kraujas, trečios bus kaulų pamatu, ketvirtos nervų etc.[2])...

Bet yra tokių organizmų, kurie visą amžių liekasi pavidale vienos tik celulės; tai prasčiausi organizmai vadinami p r o t o z o a; prie jų priguli amebos, infuzorijos, gyvunėliai, bunantieji įvairių užkrečiamų ligų priežastimi.

---

[1]) Mokslas apie tokį išsivystymą vadinasi e m b r i o l o g i j a; patsgi toks išsivystimas—ontogenezis.

[2]) Tokiu budu celulės sudeda įvairias medegas: nervų medegą, raumenų medegą ir t. t. Mokslas apie įvairias medegas ir celules jas sudedančias vadinasi h i s t o l o g i j a.

Mokslininkai, sulygindami įvairius organizmus[1]), rado tarp jų daug bendro, daug panašumo.

Apskritai imant, visi mokslininkai sutinka dabar, kad dabartiniai gyvuliai išsivystė iš kitų. Nesutinka tarp savęs tik tame, kokiu budu, delei kokių priežasčių pasidarė šis išsivystimas, ši evolucija. Sulig budo ir priežasčių organizmų evolucijos mokslininkus galima padalinti gal ir taip: pasekėjai Darvino mokslo, pasekėjai Lamarko ir pasekėjai De Vrieso. Nesutinka tarp savęs ir tame, ar visi organizmai išsivystė iš vieno kamieno, ar iš kelių. Pasekėjai pirmo mokslo, sakoma, prisilaiko monofiletiškos evolucijos; pasekėjai gi antro — polifiletiškos[2]). Pasekėjai monofiletiškos evolucijos mano, kad visi organizmai, kaip gyvuliai taip ir augmenįs išsivystė iš vieno kamieno, butent iš prasčiausių gyvunėlių—protozoa; ir gyvuliai ir augmenįs, nes ir dabar yra tokių gyvunėlių, kurie labai panašųs iš vienos pusės į gyvulius, iš kitos gi į augmenis, t. y. jie yr kaip ir tiltas tarp gyvulių ir augmenų.

Taigi visas svarbumas pasekėjams monofiletiškos evolucijos ir gludi tame, iš kur atsirado tas pirmas kamienas, iš kurio viskas išsivystė—prasčiausi gyvunėliai, protozoa. O atsakymą reikia duoti, nes visiems žinoma, kad pirmiau žemė buvo įkaitintu gazu, paskui pavidale įkaitinto skystimo, metalų etc. kamuolio, ant kurio joki gyvybė nebuvo galima, nes žinoma kad prie augštesnių temperaturų chemiški procesai neveikia, o jau prie 80° šilumos visi žinomi mums gyviai miršta. Taigi pirmiau gyvybės nebuvo ant žemės, dabar gi matom ją. Iš kur ir kaip ji atsirado? Nenorintieji pripažinti jokių viršgamtiškų jiegų apskritai į tą klausimą atsako: išsivystė iš negyvos materijos ačiu grynai gamtiškoms spėkoms, ir tuo budu pripažįsta pragamą (generatio spontanea, первичное рождение, Urzeugung), arba sako: nupuolė ant žemės iš padangių ar iš kitų dangaus kunų. Prisižiurėkim išpradžių arčiau pirmam atsakymui.

---

[1]) Mokslas, sulyginantis sudėjimą visokių organizmų vadinasi s u l y g i n a m o j i a n a t o m i j a.

[2]) Katras iš jų teisingesnis pakalbėsime gal kitą kartą.

Jau žiloje senovėje aigiptiečiai tikėjo, kad pelės ir vandenų gyvuliai paeina iš Nylo vandenų, nes, girdi neretai tekdavo matyt gyvulius iš priešakio turinčius gyvulio panašumą, iš užpakalio dar Nylo dumblą. Iš graikų filosofų — Anaksimandras (gyv. V amž. pr. Kr.) tvirtino, kad pirmi gyvuliai ačiu saulės spindulių veikimui paeina iš jurų vandens. Aristotelio išmanymu, gyvuliai su šaltu krauju visada gimsta iš negyvos medegos. Į generatio spontanea tikėjo visi senovės garsieji žmonės: Plinijus jaunesnysis, Lukrecijus, Ovidijus, Vergilijus, kuris savo Georgikuose mokina, kaip galima iš negyvo jaučio bičių gauti. Viduramžio mokslo vyrai ir filosofai-scholastikai irgi tikėdavo, kad prastesni organizmai paeina iš negyvos medegos, tik, anot šv. Augustino, Dievas, tverdamas pasaulį, turėjo inteikti tą galybę žemės elementams. Albertas Didysis atmetė pasaką, sulig kurios, ant vienos salos auga tulas medis, iš kurio gimsta žąsis ir antis.

Netik viduramžyje bet ir naujesniais laikais mokslininkai tikėjo į generatio spontanea. Dar 17 amžiuje A. Kircher'is jezuitas, žinomas tų laikų gamtininkas, paduoda savo veikale „Mundus subterraneus" receptą, kaip iš negyvų žalčių galima gyvus išgauti. Tik pradžioje 19 šimtmečio Siebold'as ir Leuckart'as galutinai priparodė, kad kirmėlės negal iš negyvos medegos paeiti, kad jos gimsta iš kiaušinėlių, taip mažų, kad sunku juos įmatyti. Gyvybės iš negyvenos atsiradimo šalininkai vienok nenurimo, skelbdami, kad visgi mažiausi gyvunėliai, pav. bakterijos, atsiranda iš negyvos medegos, iki Pasteur'as galutinai prirodė, kad bakterijos gimsta iš kitų bakterijų kiaušinėlių. Tuo budu mokslas priėjo prie vienos tvirčiausios savo išvados: visa, kas gyva iš to kas gyva. Tai pripažįsta ir materialistai. Užteks čia žodžių vieno prof. A. Dastre'o, visgi besistengiančio[1]) suartinti gyvybę su negyvena: „Hipotezė gyvų esybių pragamos ačiu aplinkinės medegos elementams, išvaryta iš visokių (mokslo V.) klasifikacijos planų. Tėmijančių (d'observation) mokslų historija yra kartu žlugimo šios doktrinos historija. Pasteur'as uždave jai

[1]) Savo kningoje „La vie et la mort". Tai paskutinis materializmo žodis. Yra ir rusiškas vertimas: „Жизнь и смерть".

paskutinį smugį, parodęs kad prasčiausi mikroorganizmai paklusni visuotinam įstatui, kad gyvos esybės atsiranda tik per gimdymą iš tėvų (filiation), t. y. per tarpininkavimą pirm jų gyvenusių organizmų“ (242 p.). Bet kas gi bus tada su materializmu? Nejaugi pripažinti „tada stebuklą“—Dievo „įsikišimą“? Kadangi materialistai delei savo dogmų pripažinti to negali, tai priversti priimti pragamą. Štai ką sako viens atviresnių materialistų Virchov'as[1]): „Aš nepriimu „sutvėrimo, bet aš noriu turėt paaiškinimą“. Jei tai pirma tezė, tai neišvengiama eiti prie antros ir tart: „Ergo aš priimu pragamą. Nors nei vienas žmogus nematė jokios pragaros ir prieš tą, kuris pasakytu, jog matęs, stos gamtininkai, ne tik teologai“.

Haeckelis, tas materializmo apaštalas, žinoma, irgi priima pragamą, tik kad išvengus „stebuklo“ (tvėrimo); šią mintį rasime beveik kiekvienam jo rašinyje. Ar tai galima pavadinti liuosu mokslu?

Bet prisižiurėkim arčiau, kaip jie stengiasi priparodyti, kad pragama galima ir buvo. Pirmiausiai jie nurodo į tai, kad nėr principialio, didelio skirtumo tarp to kas gyva ir kas negyva. Pavyzdžiui ima kristalus, kurie irgi maitinasi, dauginasi ir t. t... Kad apvertinti tą jų pasakymą, pažiurėkime, kame ir koks skirtumas tarp to kas gyva ir negyva: 1) Organizmai vystosi; iš mažo, pav., grudelio išauga medis. 2) Organizmai gimdo sau panašius. 3) Organizmai turi tam tikrą formą. Tai svarbiausi skirtumai. Toliau. 4) Organizmai maitinasi. 5) Organizmai susideda iš celulių. 6) Organizmai per save juda. 7) Organizmai kvėpuoja rugštadariu. 8) Organizmai prie to nesustato vienodos masos, bet turi savo organus, kurių kiekvienas turi sau paskirtą darbą, kurį atlikdamas tarnauja visam organizmui. 9) Organizmas turi savo amžį, virš kurio negal gyventi. 10) Organizmuose yra daug painiai sudėstytų baltymų[2]).

---

[1]) Žiur. jo „Die Freiheit der Wissenschaft im modernen Staat, Berlin, 1877, 20 p.

[2]) „Die Welt als Führerin zur Gottheit von Dr. Renhold Univ. Professor, 1912 p. 113, taipogi Профессоръ Кіевскаго Университета Шуревичъ „Краткій курсъ ботаники для слушателей высшихъ учебныхъ заведеній. Кіевъ 1909, 2 p.

Negyva gi medega nieko panašaus neturi.

Bet štai svarbesni užmetimai.

Kristalai patalpinti į vandenį, kuriame ištarpinta ta pati medega, iš kurios jie sudėti, didinasi, t. y. vystosi, lyg beržas iš savo sėklos. Vienok šis užmetimas be jokio pamato, nes augimas kristalų yra tik prisidėjimas vienos prie kitos (juxtaposition) dalelės tos pačios medegos, iš kurios sudarytas kristalas, ačiu pritraukimo jiegai; visai kas kita organizmo išsivystymas; organizmas, nors ir prasčiausi ameba, insitraukia visokios medegos, pasisavina, kas reikia, perdirba chemiškai į savo kuną ir paskiria kiekvieną dalelę į savo vietą, išmesdamas nereikalingas daleles. Kas gi čia bendro yra su procesu kristalo išsivystimo? Nebent vardas. Teisybę sako prof. Vernadskis: „Augimas kristalų seniai atkreipė į save domą ir jau 18 amžyje iššaukė bandymus surišti jį su organizmų augimu, nors, žinoma, čia yra tik pati paviršutinė analogija. Menkas tyrinėjimas atsinešančių čia prajovų ypač palengvino tokią formalę analogiją“ (Лекцін по кристаллографіи p. 187) Maitinimosi ir išsivystymo organizmo gamtinėmis spėkomis negalima išaiškinti. Čia matytis koks tai planas, koks tai principas, koki tai viršgamtinė spėka, reguliuojanti maitinimą, išsivystymą organizmo.

Toliaus užmetama, kad ir kristalas gal pagimdyti panašius sau kristalus, jei įnešti jį į tam reikalingas aplinkybes, butent ir persudytą tirpalą[1]) (пересыщенный растворъ). Jei įnešti į tokį tirpalą tos pačios medegos kristalą, tai vienu akimirksniu dalis ištirpintos druskos, išsiskyrus iš tirpalo, susiplauks į kristalus; tai girdi, panašu į greitą bakterijų dauginimąsi. Vienok su pastaruoju, kaip ir apskritai su organizmų dauginimusi, šis kristalų „dauginimasis“ neturi jokios bendros žymės, nors jau ir delto, kad kristalai „gimsta“ ne iš kristalų, o iš sutarpintos medegos ir be jokių vidujinių veiksnių ačiu vien fiziškoms-chemiškoms spėkoms; viskas tai priešinga pas organizmus. Užmetama dar, kad kristalai lyg organizmai turi savo formą. Ir šią

[1]) Persudytais tirpalais vadinasi tokie tirpalai, kurie del tulų priežasčių gali savyje daugiau druskos užlaikyti, negu visada.

analogiją negalima pavadinti vykusia. Užteks čia prof. histologijos Maskvos universito Ognevo žodžių; perkratęs hipotezę Naegeli'o apie organizmų formos priežastis, jis sako: „Kaip ir dauguma panašių hipotezių, pripažįstančių tik centralių spėkų veiksmą tarp molekulų ar biologiškų vienatų, taip ir Naegeli'o hipotezė negal išaiškinti paėjimą organiškos formos. Jei kristalai gauna savo teisingą formą, tai tas užtai, kad ir pačios jų molekulos turi kristališką formą... Jei atmest šalin biologiškų molekulų formą ir tik kalbėt apie spėkas, veikenčias tarp jų, tai paėjimas formos liks vis tiek neišaikintas“[1]). Neturi pamato ir kiti smulkesni užmetimai, kurių atremdinėt čia neleidžia man vieta.

Taigi matom dabar, koks didelis skirtumas tarp to kas gyva ir kas negyva; tiesiog nesuprantamas, negalimas dalykas, kad pirmas išsivystytu iš antro. Užbaigiu šią dalį privesdamas šiuos prof. augalų fiziol. Vienos universito Jul. Wiesner'io žodžius: „Juo toliau žengia musų žinija, juo didesnė bedugnė matosi tarp to kas gyva ir negyva... Nei vienas faktas neduoda maisto nuomonei: kad gyvybė iš negyvenos paeina“[2]). Buvo bandymai pravesti panašumą tarp organizmo ir mašinos. Prof. O. Hertwig'as perkratęs šiuos bandymus štai ką rašo: „Yra tai visiškai netikęs (verfehlt) stengimos įsivaizdinti sau, kad organizmą galima suprasti sulig mechanikos principų“ (Allgemeine Biologie Jena, 1912 m., p. 155)

Kad suartinti gyvą su negyvu, stengiamasi atjieškoti tokios pradinės organizmų formos, kurios butu dar prastesnės už protozoa, bent jau susidėtu vien iš protoplazmos (t. y. neturėtu branduolio). Ir ištikro visai jau negalimas dalykas, kad medega taip susibėgtu, kad iš vienos jos rųšies susilipytu pats savaimi branduolis, o iš kitos protoplazma. Kur-kas lengviau atsirast netyčia beformiai protoplazmai.

Tai pripažįsta viršminėtoje savo kningoje (p. 248) ir prof. Dastre. Haeckelis tiems įvaizdintiems prastiems protoplazmos gabalėliams, kurie tiesiog jau iš baltymų atsirado, davė vardą m o n e r o s ir apskelbė, jog atradęs tas mo-

---

[1]) Огневъ. Курсъ нормальной гистологіи. Ч. I. p. 389.

[2]) Žiur. jo straipsnį „Österreich botan. Zeitschr., April 1905 m. Cituota iš Lehmen'o „Lehrbuch der Philosophie, 1911, II t. 291 p.

neras t. y. bebranduoles protoplazmas. Vienok mokslininkai ir jose rado branduolius. Ir nekartą ten, kur pirmiau nematė branduolio, arčiau prisižiurėję rasdavo[1]).

Tai jau antras nepasisekimas Haeckeliui šioje problemoje. 1868 metais Huxley atrado jurų gilumoje drebučių masą, kurią jis paskaitė pereinama forma tarp gyvybės ir negyvenos ir iškilmingai pavadino ją *Bathybius Haeckelii*. Haeckelis apskelbė pasauliui, kad problema pačjimo gyvybės iš negyvenos dabar jau tik išrišta. Vienok neužilgo žinomas gamtininkas Milne-Edwards priparodė, jog tai ne kas kita, kaip tulos rųšies drebučių medega, kurią išleidžia iš savęs jurų kerpės (губка), pajudintos žuvininkų. Bet materialistai vardan savo dogmų nepaiso jokių faktų ir lieka prie savo nuomonių.

Taigi prisižiurėkim arčiau, kaip gyvybė s e n o v ė j e galėjo atsirasti iš negyvos medegos.

Čia turiu pirmiausia patėmyti, kad medega, iš kurios susideda organizmai, labai paini iš chemiškos pusės. Svarbiausia jos dalis—baltymai, painiausis chemiškas susijungimas, kurio dar ligšiolei chemikai, nežiurint į visas organiškos chemijos naujausias gudrybes, nesugebėjo padaryti. O gamtoje, jei neskaityt, žinoma, produktų jau esančių organizmų, ne tik tokių painių, bet ir šimtą kartų prastesnių organiškų susijungimų neatsitinka. Baltymai susideda iš anglio (C), rugštagamio (O), vandengamio (H), sieros (S), azoto (N). Naegeli paduoda tokią formulą baltymų sąstatos: C_{72} H_{10} N_{18} SO_{22}[2]).

---

[1]) „Monerų Haeckelio, pavidale bebranduolinio gabalėlio bei nuogos protoplazmos irgi, pasirodo, nėra. Apskritai, prileidimas esimo kokių ten bebranduolių celulių išrodo dabar labai mažai tikėtinu (вѣроятнымъ)“. Бородинъ, заслуженный профессоръ и академикъ. „Курсъ Анатоміи Растеній“ 4 изд. p. 33.

„Aplamai gi, dabartiniais laikais reikia pripažinti prirodytu, kad, kartu su protoplazma, branduolis yra viena nuolatinė ir butina celulės dalis“. Ognev'as, ten pat, p. 14.

[2]) Štai produktai iširimo baltymų: glikolis, alarinas, serinas, cisteinas, amidovalerijaninė rugštis, argininas, leicinas, izoleinas, lizinas, asparagininė rugštis, glutamininė rugštis, diamido-trioksidodekaninė rugštis, histidinas, fenil-alaninas, tisozinas, α—prolinas, oksi—α—prolinas, triptofaninas. O juk šie irgi painiai surėdyti. Štai, pav; lizino formula: C H_2. W H_2—(C H_2)$_3$—CH N H—CO. OH. Čia painus yr ne tik skaitlius, bet ir sugrupavimas; pav. C H_2 sujungta su W H_2. Jei ji butu sujungta ne su

Žinoma, su laiku chemikai sugebės padaryti baltymus. Bet ar ne begalo nuostabus dalykas, kad a k l a i atsirastu toks painus organiškas susijungimas neorganiškoje gamtoje, kur ir kurkas prastesnio nėra? Tai pirma.

Antra, reikia pažymėt, kad jei įsivaizdinsim duotą neorganišką medegą ir sąlygas, prie kurių ji turėjo pereit į organišką—baltymus, vargiai tą perėjimą paskaitysim galimu. Chemikai stengiasi gauti baltymus, bet ilgu, aplinkiniu keliu, kuris tik galimas nebent vadovaujant kokiam nors planui. Čia negalima ginti save tuom, kad pirmiau buvo kitokios sąlygos negu dabar. Tiesą pasakius, negalima išgalvoti tokių sąlygų pirmiau buvusių, kurių dabar, bandymuose, negalima butu padaryt.

Leisk per mišinį elementų visokios rųšies elektrą, šviesą, spindulius, laikyk visokiose temperaturose, po visokiais spaudimais: chemikas tik galva mosikuos, bežiurėdamas į norą tokiu budu išgauti baltymus[1]). Tai antra.

Trečia. Neišvengiama jau sunkenybė štai kame. Žinome, kad vieni chemiškų susijungimų buna pastovesni, net labai pastovųs, kiti gi ne taip ar visai nepastovųs, ir kad nepastovųs stengiasi pereiti į pastovesnius. Taip CO per degimą pereina į pastovesnį CO_2, H_2O_2 ir H_2O+O etc... Jei bus keli elementai, iš kurių galimi ir nepastovųs ir pastovųs susijungimai, tai galų gale gausis žinoma pastovųs.

Baltymai—susijungimai labai nepastovųs. Taigi po tam dideliam karščiui, kuris tada buvo, turėjo gautis ne baltymai, o kitos pastovesnės sąjungos, susidedančios iš vienos pusės iš elementų, (C, H, S, N), o iš kitos iš pašalinių elementų, ypač iš rugštagamio, kuris butinai turėjo buti, nes buvo reikalingas kvėpavimui. Elementai baltymų kaip ir degė ir gaudavosi: CO_2, SO_2, H_2O etc. — visai pastovųs susijungimai. Kad atgal iš jų išgauti baltymų elementus ir sujungti tarp savęs reikėtu tas sąjungas (CO_2 etc.) kaitinti, skirti etc..., ko jau visai įsivaizdinti negalima. Tegul į juos (CO_2 etc.) trenkia perkunai, tegul per juos pe-

---

W H_2, o su kita grupa, tai jau gautumėm visai kitą susijungimą. Žiur. Проф. Осиповъ „Введеніе въ изученіе органической химіи“. Харьковъ 1912 г. 3 изд.

[1]) Dr. J. Reinke, Professor der Botanik au der Universität Kiel „Naturwissenschaftliche Vorträge“ 5 Heft. 1910 m. 40 p.

reina visoki spinduliai, nepadarys jie baltymų, nebent išardytu ir tuos, kurie netyčia, kažin-kaip prileiskim atsirastu. Be to, nereikia užmiršti, kad protoplazmon įeina ne vien baltymai, o ir kiti painųs organiški susijungimai, kuriuos gal sąlygos, tverenčios baltymus, ardytu. Dar ne viskas. Daleiskime, kad yra medega reikalingoje proporcijoje. Bet tai dar nereiškia, kad tai yra gyvybė. Duokim materialistui gyvunėlį, pav. amebą, sutrynę jį. Sutrinta ameba — medega organiška ir išsyk tinkanti. Bet tai bus beformė masa, o ne fiziologiška vienata, individuumas. Galima paimti medegą tinkamą laikrodėliui, bet iki ji nesutvarkyta, neužsukta, ar tai bus laikrodėlis? Taip ir gyvybės atsiradimui reikalingas planas, principas reguliuojantis ir tvarkantis organizmą, darantis iš prasto chemiško mišinio individuumą, sugebantį maitytis, augti, gimdyt panašius sau etc... Labai gerai čia sako jezuitas, gamtos filosofijos žinovas Tilmann'as Pesch'as: „Tai, kas skiria organizmo nuo neorganizmo nėr rezultatas kokių ten mechaniškų spėkų veikimo; greičiau tai yr kaž kas viešpataujantis ant tų spėkų, vedantis organizmą iš vidaus oran, priduodantis jam visa besiskiriančią (nuo negyvo V.) tendenciją[1]". Atviresni materialistai patįs pripažįsta čia savo silpnumą. Privedu šičia žodžius garsaus neodarvinizmo įkurėjo—Weissmann'o. Paaiškinęs pirmiau, kad pragama yra vien grynas postulatas, proto reikalavimas, jis sako: „Mes prie to anaiptol nenorim užtylėti, kad šis (pragamos V.) priėmimas toli dar nuo jo supratimo. Aš čia suprantu ne tai, kad mes nežinom, prie kokių išorinių aplinkybių atsitiko tas gimimas gyvos substancijos mažiausiame skaitliuje, bet, pirmiausiai, tai, kad mes nesuprantam, kokiu budu šita substancija apreiškia mums staiga ypatybes, kurios aplamai nebuvo patėmytos nei karto nei vienam chemiškam susijungime: keitimos, medegos augimą, pajautimus, valią ir judėjimą"[2]), Kad užbaigti šią dalį privesime žodžius žinomo biologo O Hertvigo, kurio irgi nieks neįtars „klerikalizme": „Prie dabartinio gam-

[1]) „Die grossen Welträtsel" 1907, II Bd. p. 154.
[2]) Vorträge über Descendenztheorie II Bd. 410 p. Cituota iš Reinke's „Vorträge".

tos mokslų stovio yra maža vilties, kad tyrynėtojui pasisektu padaryti prasčiausį organizmą iš negyvos medegos. Jis ištikro neturi daugiau jau vilties išgauti, lyg Wagneris Goethe's „Fauste", retortoje Homunkulį.[1]" Vienok materializmo dogma už viską stipresnė. Materialistų nuomone, pragama — mokslo reikalavimas, postulatas. Ar tai ne mokslo pajuoka? Padaryti tiek prasikaltimų prieš logiką, mokslą ir paskui skelbti, kadtai mokslo reikalavimas. Štai, trumpai pakartosiu prasižengimai materializmo prieš mokslą ir logiką: 1) Jis prieštarauja mokslo tiesai, kad visa, kas gyva iš to kas gyva; 2) neatsižiuri į tokį principialį skirtumą tarp to kas gyva ir negyva; 3) neatsižiuri į sunkumus, prieštaravimus, kuriuos iššauktų baltymų pasidarimas; 4) nepaiso į tai, kad prastas chemiškas mišinys tai dar ne biologiška vienata

. Ir juk patįs atviresni materialistai (kaip Weissmann'as) pripažįsta, kad jie nesupranta, kaip galėjo atsilikti pragama, kad tai kaip ir faktams prieštarauja. Bet ką darysi, kad prie to jų dogma verčia ir jie pripažįsta tai, ko nematė ir ko negali suprasti; o juk del tų pačių priežasčių jie nepripažįsta viršgamtės! P r a g a m a t a i g i n e m o k s l o p o s t u l a t a s, o m a t e r i a l i z m o; n e p r i ė m i m a s j o s n e m o k s l ą g r i a u j a b e t m a t e r i a l i z m ą.

Vytautas.

(galas bus)

Maironis, kaipo teologas.

Nemažai turime gabių teologų, moralistų, apologetų etc. bet tokių, kurie kuomi nors išsiškirtu iš kitų tarpo, vos vieną, kitą. Jųjų tarpe skaitosi ir dabartinis musų jubiliatas *Maironis—Kun Jonas Maculeviče.* Progai pasitaikius aš norėčiau tarti keletą žodžių apie Maironį, kaipo teologą.

[1]) Allgemeine Biologie, vierte Auflage, Jena 1912 p. 264.

Kad Maironis beveik kiekvienam moksleivių gerai žinomas, kaipo dainius, širdį sujudinančių ir kelte keliančių užsnudusį lietuvį iš miego eilių autorius apie tai, rodosi, nėra abejonės, bet ar jis musų moksleivijai tiek pat yra žinomas, kaipo žymus teologas, labai abejotina; — ta garbė turbut teko vien auklėtiniams Peterburgo dvasiškosios akademijos, kame gerbiamasis musų dainius netrumpą laiką buvo užėmęs moralės ir pastoralės teologijų katedras, net inspektoriaus vietą, ir auklėtiniams Žemaičių Seminarijos, kame jis užima garbią rektoriaus vietą ir tas pačias katedras. Kaip galima iš to, kas pasakyta, spręsti, jis yra teologu specialistu, specialistu moralės ir pastoralės teologijų.

Kalbėdamas apie Maironį, kaipo teologą, turiu pažymėti, kad jis yra ne vien paprastas profesorius, bet, kas svarbiausia, autorius didelio teologijos veikalo „*Praelectiones de justitia et jure*“ (paskaitos apie teisybę ir teisę), gvildenančio santikius tarp Dievo ir civilės teisės, apie kurį dalyką berašydami daug išdžiovino smagenų tokie genijai, kaip Liudvikas Molina (1535—1600) Domininkas Soto († 1560), Leonardas Lessius, († 1623), Jonas de Lugo († 1660) ir kiti. „Praelectiones de justitia et jure“ yra tai storas veikalas, susidedąs iš 366 puslapių in 8-o maj. Visas veikalas padalintas sulig didžiųjų teologų metodo į tris dalis-kningas. *Pirmoje* autorius kalba apie pozitivią teisybę, t. y. apie tai, kas, keno, kokia teise pasiremiant gali buti valdoma, kaipo nuosavybė, kaip kiekvienas privalo naudotis daiktais, kad kito nenuskriaudus, ir kokie teisėti ir sutinką su krikščioniškai-katalikiška moralybe budai nuosavybei įgyti. *Antroje* kningoje yra kalba apie neteisybę arba skriaudą (injuria). Čia kalbama apie tai, kaip esti papildoma skriauda ir nurodoma ypač keturios paskutiniosios jos rušįs iš atžvilgio į žmogaus turtą rušis,kurios yra: dušios, kuno, gero vardo (famae)ir lobio (fortunae). Pagaliaus *trečioje* kalba apie skriaudų atlyginimo budus. Gale veikalo dar yra priedas apie Žemaičių vyskupystės klebonų ir kamendorių priedermes link viens kito.

Veikalas skiriamas, kaipo rankvedys Rusijos katalikų dvasiškosioms mokykloms. Todėl jis ir gvildena sątikius tarp Dievo teisės ir Rusijos valstybinių įstatymų. Autorius tuomi vaduodamasis ir naudojasi įstatymų kningomis, kurios arba ištisos vartojamos, kaipo kodeksas visoje Rusijos Imperijoje, kaip štai: „Сводъ Законовъ“, arba kurių dalįs įeina į minėtąjį „svodą“, arba kurios vartojamos atskirose

Rusijos dalyse, kaip štai Napoleono kodeksas Lenkijoj (ir Suvalkų gub.), Rymo kodeksas Kurše, Lyvžemėje ir Estonijoje ir Lietuviškasis statutas Černigovo ir Poltavos gubernijose. Rymo kodeksu autorius dar naudojosi, kaipo tokiu, kurio kaikurios dalįs įeina į Rusijos kodeksą „Сводъ Законовъ".

Veikalas, kaipo toksai, galima skaityti pirmuoju Rusijoje[1]).

Baigiant, reikia pridurti, kad išnašose paduodama gan plati literatura įvairiose kalbose, kas parodo autorių su savo dalyku esant plačiai apsipažinusį.

„Praelectiones de justitia et jure" drąsiai galima rekomenduoti nevien Akademijai, seminarijoms ir dvasiškijai, bet ir plačiajai musų moksleivijai, ypač-gi busiantiems juristams.

M. Naras.

Iš svetur.

Be visuotinųjų v i s ų katalikų sus-mų, kuriuose svarstomi v i s i e m s kat. bendri reikalai, taipgi ir atskiros kat. grupės daro sus mus savo grupės reikalų apsvarstymui. Tarp tokių sus-mų reikia paminėti šiųmetinis ketvirtas iš eilės

Tarptautinis katalikų moterų kongresas Londone.

Kongrese dalyvavo moterų kat. sąjungų atstovės iš viso pasaulio. Buvo svarstyta klausimai apie prekybą mergaitėmis, teatrą, spaudą, auklėjimą. Sąjunga turi per 2 milijonu sąnarių ir žymiai darbuojasi[2]).

Specialių sus-mų skiriun reikia priskirti ir

Socialė sąvaitė Versailles'e

kurią „Vadovas" № 61 p. 88 taip aprašo:

„Sociale savaitė (semaine sociale) tai sui generis socialiai kursai veikėjams. Pirmą kartą jie buvo 1904 m. Lyone; nuo tada jau kasmet

[1]) Tiesa XVII amžiuje buvo parašytas ta pat tema veikalas lenko Tomo Młodzanovski'o, bet jis nebuvo taip taikinamas į gyvenimą, ir todel mažai tesvėrė.

[2]) Katholische Weltkorrespondenz 22 Juli 1913.

jie steigiama. Iš Francijos jie išsiplatino ir po kitas Europos ir Amerikos šalis. Francijoj tokiems kursams paprastai parenkama, kaipo tematas, vienas koks svarbus katalikų visuomenės gyvenimo reikalas ar principas.

Šįmet Franc. soc. savaitė prasidėjo 28 d. liepos. Ašim, apie kurią sukosi visos kursų prelekcijos ir prakalbos, buvo: atsakomybės idėja ir jos reikalas viešame gyvenime. Buvo garsiausių žinovų veikėjų savo referatuose pajudinta toji idėja iš įvairių žvilgsnių (teologijos, filosofijos, socialių mokslų, ekonomijos, pedagogikos etc) ir pritaikant prie įvairių užsiėmimų žmonių (kunigų, pasauliečių veikėjų, mokytojų ir auklėtojų, darbininkų ir darbdavių, politikų etc).

Katalikų mokytojų susivažiavimas Ludwigshafene

įvykęs šįmet per Sekmines, kurin susirinko keli šimtai dalyvautojų iš visų Vokietijos kraštų. Iš atskaitos pasirodė, kad sąnarių skaičius siekia 15972 (pereitais metais 14761), susirinkimų su referatais padaryta per paskutinius metus 859[1]). Dabar jau tenka pažvelgt į katalikiškosios moksleivijos gyvenimą.

Katalikiškosios studentų draugijos

tai nuolatinis rąstas akyse katalikybės priešams. Antai liberalėse „Münchener Neuesten Nachrichten“ 19 liepos patilpo „skausmo šauksmas“ vieno „Bavarijos mokslininko“ nusiškundžiančio, kad kat. studentų sąjungų sąnariais yra dvasiškiai, vyskupai ir kat. politikai. Ypatingai gailestaujama, kad jau vadovaujančiose valdžios ir ministerijos vietose sėdi katalikiški sąjungų ministeriai. Katal. pasaulėžvalgos priešams, žinoma, labai pageidaujama, kad akademiškai išlavintiems katalikams niekas daugiau nerupėtu, kaip tik butelius tuštint, plepalais užsiimt ir kardais kapotis, lietuviškai kalbant užpečkyje tupėt ir ražančių kalbėt[2]).

O kat. studentų draugijų Vokietijoj' labai daug. Antai per Velykų šventes darbuotasi 215 draugijų. Paskaitomis ir pasikalbėjimais žadino religijinį susipratimą savo apielinkės jaunimo, rupinosi pavargėlių globa, steigė darbininkams kursus[3]). Pereitame semestre ypatingai sekėsi S u s i v i e n i j i m u i k a t. s t u d. s ą j u n g ų m o k s l u i p l ė t o t i (Verband der katholischen „Studentenvereine zur Pflege der Wissenschaft). Įdomaujantiems apie tai platesnes žinias suteikia „Sekretariat des Akademiker“: München, Königistrasse, 63.

---

[1]) Vadovas № 59 p. 305.
[2]) Kathol. Weltkorresp. 22 Juli 1913.
[3]) Kölnische Volkszeitung № 413, 1913. Vadovas № 59 p. 305.

Labai pasižymi savo veiklumu ir kat. studentų sekretariatas Münchene-Gladbache. Jau daug nupelniusio Vok. kat. studentijai šio sekretarijoto direktoriaus d-ro Sonnenschein'o iniciativa šįmet buvo iškelta viešumon viena iš labjau spirginančių socialių problemų dabarties studentijos gyvenime butent

Klausimas apie studentų gyvenimus (kambarius),

kurio klausimo apsvarstymui buvo 24 gegužės München'o universite sušaukta pirma konferencija, kurioje ypačiai skaitlingai dalyvavo valdžios atstovai, beveik visų augštųjų mokyklų atstovai ir daugybė studentijos. Sus-mą atidarė München'o universito rektorius prof. dr. Gareis. Žinovų kalbomis iškelta eikštėn daug didelių ydų dabartininose studentų gyvenimuose, daug kenkiančių studentų sveikatai ir dorai, pripažinta reformų neatidėtinumas ir ateinančiame laike panašių konferencijų reikalingumas[1]).

Rodos ir Rusijos studentų gyvenime kambarių klausimas pasirodytu bene dar daugiau spirginantis, jei tik jį kas eikštėn iškeltu. Dabar tokioj' pav. Maskvoj' esantieji studentų bendrabučiai vargu ir dviem nuošimčiams visų 10[illegible]00 univ. studentų suteikia žmoniškesnes gyvenimo sąlygas.

Vienos mieste jau susitvėrė

Katal. susivienijimas rupesniui studentų gyvenimu

(Katholischer Studentenwohnungsfürsorgeverein), idant Vienos universito studentams katalikams pagaminti visiems naujiems reikalavimams atsakantį židinį, kuriame priaugamoji kat. inteligentija turėtu vietą, kurioje ji galėtu ramiu budu ruoštis prie didelių ją lakiančiųjų uždavinių. Tam tikslui minėtasis sus-mas turi omenėje pastatyt didelį akademikams namą[2]). Ir toks namas jau bus nebepirmutinis. Antai rupeščiu prakilnaus tėvo-jezuito Juozo Leonardi, didelio Dievo ir studentų mylėtojo, toks

tinkantis laikui studentiškas židinys

jau įkurtas Italijoj' prie Paduos universito ir vadinasi Pensione Universitaria. Aprašant trumpais žodžiais šią įstai-

---

[1]) Plačiau Allg. Rundschau № 20 p. 383|384 ir Hochland X Jahrg. 10 Heft. p. 492-494,

[1]) Plačiau žiur: Der Akademiker V Jahrg. № 9 p. 138.

gą reikia ją pavadinti viešbučiu po dvasiška priežiura. Augščiau stovi tėvas-jezuitas, kaipo direktorius, o šale jo švietiškis administratorius. Visi studentai — ne teologai, o tik juristai, medikai, filologai ir k. — turi sau atskirus kambarius, kurių įtaisymas atsako naujausiems reikalavimams: elektriška šviesa centralis šildymas, tekantis vanduo. Šale to billardo kambarys, skaitymo kambarys su dideliu laikraščių pasirinkimu, pasismaginimo kambarys, specialis kningynas su 50000 tomų naujausių veikalų, įtaisai maudytis, puikiausia pasivaikščiojimo salė, parkas su ežeru pasivėžinimui ant luoto, sporto vietos, žodžiu, viskas, ko gali užsigeist jauna studento širdelė. Bet gal auksinės laisvės stoka, — tars nevienas. Ir gi ne. Čia auklėjama žmonės gyvenimui, kurie mokosi savo kojomis vaikščiot ir nesusikuprint, kur reikia tiesiam stovėti. Laisvė kuoplačiausia, tvarka kuopuikiausia. Kaip šis židinys su visa jo tvarka patinka laisvamyliai itališkai jaunuomenei, geriausia rodo faktas, kad esamieji studentų gyvenimui skirti 100 kambarių name visuomet pilni ir reikia daugeliui atsakyti priėmime.

Kokią palaimą visai šaliai suteikia ši Pensione Universitaria rodo tai, kad ir masonai buvo panašią įstaigą uždėję. Bet po triju menesių gyvenimo išmušė jai mirties valanda. Ši gi žydi, auga, ir daugiau vaisių atneša. Baigdamas savo įspudžius apie šią įstaigą vienas katalikas sako, panašųs studentams židiniai jam rodosi reikalingesni, už tulų bažnyčių statymą[1]).

Reikia tikėtis, kad augščiau minėtoji tame reikale konferencija München'e šį spirgintį studentų gyvenimo klausimą pradės greit laimingai rišti. o panašių sus-mų kaip minėtasis Vienos sus-mas ilgainiui atsiras ir daugiau.

Apart rupesnio moksleiviškaja jaunuomene užsienyje taipgi eina

Kova už paleistą iš mokyklos jaunuomenę

arba kitaip už dabininkiškąją jaunuomenę. Ligšiol traukti savo eilesna tokią jaunomenę labai sakėsi Vokietijoj' socialdemokratijai. Esama ir konfesionalių šios jaunuomenės suvienijimų. Katalikiškuose sus-muose suorganizuota apie 20% kat. jaunuomenės tarp 14 ir 18 metų amžiaus[2]).

---

[1]) Plačiau Allg Rundschau № 27 1913 p. 511.

[2]) Žiur. P. Saedler'o straipsnius: Der Kampf um die Schulentlassene männliche Jugend, Die interkonfessionelle Jugendarbeit ir Grundsätzliches zur katholischen Jugendpflege, laikr. Stimmen aus Maria Laach 1913, H.H. 8—10 taipgi Imbrecht'o str. Allg. Rundschau № 32. 913 p. 594 s.

Ir šiame darbe priekyje, rodos, žengia bavariečiai, kaip jau buvo „Ateityje“ minėta iš priežasties jauno advokato Weber'o darbavimosi jaunuomenės tarpe. Dabar malonu paminėti

Pirma pietų Vok. katal. jaunuomenės diena Bamberg'e,

įvykusi viduryj' liepos mėnesio šių metų. Kaip ir per kitus sus-mus sakyta kalbos, aiškinta dalykų stovis, pabriežta vienybės, Dievo ir tevynės meilės reikalas[1]).

Rupindamiesi priaugančiaja jaunumene užsienio katalikai moka tinkamai pagerbti ir vyrus jau savo nuopelnais pasižymėjusius. 31 b. rugsėjo sukako

70 metų diena gimimo von Hertling'o

dabartinio Bavarijos ministerijos pirmininko, didelio katalikų veikėjo, socialpolitiko, valstybininko, mokslininko, filosofo. Budamas studentu Münster'yje H. uoliai dalyvavo tolaikinių katalikiškų organizacijų korporacijose, o užbaigęs studijas 1867, 24 metų amžiaus, pasiliko prie universito Bonnoje kaipo filosofijos privatdocentas. Nuo to laiko ir prasidėjo jo vaisingas darbavimasis kaipo akademiško mokytojaus ir rašytojaus filosofijos, draugijinių ir valstybinių mokslų ir didelių dabarties kulturos klausimų srityje. Reiktu labai daug prirašyt išskaitliuojant Hertling'o darbus ir nuopelnus[2]). Tam čia nevieta. Rusų dainius apie vieną žymų karvedį dainavo:

Сей остальной изъ стаи славной
Екатерининскихъ орловъ.

Turbut ir Hertling'as bene bus paskutinis iš pulko tų arų, kur narsiai gynė Vokietijos katalikus tamsiame „kulturkampfo“ laikmetyje, nepasilikdami vien prie žodžių, bet ir darbais palikusieji gilius pėdsakus historijos uoloje. Nunai dėkingi jubiliato mokiniai ir gerbėjai 70 metų gimimo dienai patiekia ištisą eilę rimtų ir gilių darbų iš filosofijos srities ir jos historijos, taigi iš tos srities, kurioje ir mokytojas dar-

[1]) Plačiau žiur. Allg. Rund. № 31 p. 577.

[2]) Trumpa apžvalga Hertlingo veikimo kaipo socialpolitiko ir filosofo randama Allg. Rundschau № 35 š. m., Hochland'e 12 Heft. š. m. p. 750—755, Hertl. apibriežiamas kaipo politikas; moksliską H. vertinimą Hochland'as žada patiekt artimiausiame sąsiuvinyje.

bavosi[1]). Kitą darbų rinkinį rengia patiekti Hertling'ui Vokietijos katalikų mokslininkų draugija Görres-Gessellschaft kaipo savo daugmečiam vedėjui ir pirmsėdžiui[2]).

Pagerbdami gyvuosius katalikai neužmiršta prisiminti ir savo mirusius didvyrius. Antai šįmet balandžio mėnesyje įvairiuose katalikų kraštuose buvo iškilmingai švęsta

Šimtmetinės Ozanamo gimimo sukaktuvės.

Ypač didelė iškilmė buvo surengta Ozanam'o paminėji- Paryžiuje 26 ir 27 balandžio; dalyvavo trįs kardinolai (tarp jų šv. Tėvo pasiuntinys Vanutelli) daugelis vyskupų, dvasiškių šiaip inteligentų ir iš įvairių kraštų Ozanam'o idealų gerbėjų bei vykintojų. Ozanam'as tai buvo tikras tiesos ir krikščioniškos meilės apaštalas. Budamas jaunu studentu, Oz. suvienijo keletą draugų, idant asmeniškai lankyti beturčius ir jiems sulig pajiegų padėti; tuo budu atsirado pirmutinė šv. Vincento konferencija, kuri šiandien, kaip garstyčio grudas Evangelijos palyginime yra išaugus į nesuskaitomą daugybę pasaulį dengiančių šv. Vincento sąjungos medžių. Ozanam'as labai artimas katal. moksleivijai, todel apie jį bus „Ateityje" neužilgio pasistengta plačiau papasakoti.

Neseniai Vokietijoj' atšventus šimtmetines sukaktuves dienos gimimo garbingo darbininkų vyskupo Ketteler'o, šįmet seka

Simtmetinės Kolpingo gimimo sukaktuvės

tojo amatninkų patriarko ir „gizelių" tėvo. Tai buvo vienas iš socialio darbo pradėjėjų kat. Bažnyčioje Vokietijoje, į kurį šiandien žiuri su padėka šimtai tukstančių, gerbdami jame kaipo savo luomo priedermių karžygį, kaipo jų luomo garbės saugotoją, kaipo Vokietijos amatninkų luomo atgaivin-

---

[1]) Abhandlungen aus dem Gebiete der Philosophie und ihrer Geschichte Eine Festgabe zum 70. Geburtstag Georg Freiherrn von Hertling gewidmet von seinen Schülern und Verehrern M. Baumgartner, C. Baeumker, L. Baur, H. Dimmler, A. Dyroff, J. A. Endres, M. Ettlinger, J. Geyser, M. Grabmann, K. Gutberlet, E. Hartmann, O. Keicher, M. Meier, H. Meyer, H. Ostler, St. Pawlicki, W. Scherer, St. Schindele, A. Schneider, A. Seitz, R. Stölzle, C. Weyman, M. Wittmann, G. Wunderle. Mit einem Bildniss von G. Freih. v. Hertl. p. VIII+400 m. 8° M. 13. 50; geb. M. 15 Herder, Freiburg im Br.

[2]) Festschrift Georg von Hertling Kempten, Kösel, 2 Bände M. 25 Prenumerata ligi 15 spalio 20 markių.

toją. Toliaus kuomet-nors gal teks ir plačiau apie šį vyrą pakalbėti. Užbaigiant paįvairinimui paminėtinas faktas, kad

Socialdemokratija paliko be Bebelio,

mirusio 74 m. savo amžiaus, 46 m. savo parlamentinio darbavimosi. Vokietijos socialdemokratija neteko savo „špico". Paprastas tekintojo „gizelis" buvo tapęs vyriausiu valdytoju didžiausios Vokietijoj' partijos ir visą gyvenimą palikęs pats sau ištikimu ir atviru. „Aš esu bedievis ir materialistas". „Krikščionybė ir socializmas taip skirtini, kaip ugnis ir vanduo" prisipažindavo jis. Savo partijai jis turėjo dideliausią vertę, buvo didelis ateities valstijos svajotojas ir fanatikas. Kaipo savamokslis, įgijęs daug įvairių žinių, neturėjo tikro dvasios disciplinavimo, reikalingo moksliškame darbe. Iš tokio pusiauišsilavinimo paėjo jo vienpusiškumas, fanatizmas, nekritiškumas ir visas tas diletantiškumas, kurio gerą pavyzdį galima rasti kad ir tokiame jo raštelyje kaip „Krikščionybė ir socializmas". Žinoma, su kitais partijos akademikais dar blogiau, negu su Bebeliu, kuris visgi buvo „vyru". Gaila tik, kad visos jo pajiegos nebuvo sunaudotos pozitiviam darbui.

X.

Bibliografija ir kritika.

Lietuvos Istorija, su kunigaikščių paveikslais ir žemlapiu. Parašė *Maironis*. Trečia kartą atspausta ir pertaisyta 1906 m.

Nors šioje istorijoje daugiau aprašomi karai ar kunigaikščių garsus darbai ir kariški žygiai, o į tautos vidujinį gyvenimą, į luomų formavimąsi, į jų santikius tarp savęs neatkreipta tinkamos domos, bet visgi tai gali sakyt pirmutinė daugiau mažiau moksliškai parašyta Lietuvos istorija, persunkta meile viso kas savo lietuviška, parašyta gana gražia gryna kalba, kuri—ta istorija ne viename lietuvyje sužadino tautiškus jausmus, meilę ir prisirišimą prie savo kadaise garsios, nun gi vargstančios tėvynės. Taip, kad ši istorija savo uždavinį pilnai atliko ir atlieka dar.

Beto gale yra prikergta „Trumpa Lietuvių rašliavos apžvalga“, kuri turi didelę svarbą, kaipo vienintelė trumpute Lietuvių literaturos istorija, jei neskaitysim Šliupo „Lietuvos raštai ir raštininkai“.

Mėlynasis Šilas.

Kanaun. Dr. J. Maculevičia. **Krikščioniškasis socialinės tvarkos mokslas pagal Leono XIII encyklikų.**

Paduodant pilną gerb. jubilato raštų sąrašą negalima nepaminėti referato, skaityto sausio 5 d. 1909 metais laike socialių lekcijų Kaune.

Referentas buvo vienas iš to mažaus skaičiaus prelegentų, kurie neatsisakė dalyvauti tose socialiuose kursuose. Referate kalbama apie krikščioniškąjį socialės tvarkos mokslą pasiremiant Leono XIII Rerum novarum ir Graves de communi enciklikomis. Kalba lengva, graži, dalykas išdėstytas suprantamai. Iš savo pusės galima tik patarti tąjį referatą visiems gerai perskaityti[1]).

K—as.

Pavasario balsai ir Kur išganymas. Trečia kartą atspausta, partaisyta ir padauginta. Parašė *Maironis.* 1905 m.

Dainius Maironis, kuriam pas mus lyg šiol nėra lygaus. Jo eiles puošia prakilnus gilus jausmai, augšti idealai, švelniais jautriais tonais išreikšti, lyg rožių žiedai, puošia sesės daržėlį. Tokios dainos, kaip „Miškas užia, verkia, gaudžia“, „Ten kur Nemunas banguoja“, „Eina garsas nuo rubežiaus“, „Kur bėga Šešupė“, „Už Raseinių ant Dubisos“, „Tu girele, tu žalioji“ ir kitos taip suaugo-sugijo su musų siela, taip jos artimos musų lietuviškai dvasiai, kad stačiai tautiškomis virto, tautos žiedais skaitosi.

M. Šilas.

Wie man Entwicklungstheorie missbraucht, von P. *Erich Wasmann* S. J. (München 1913 p. 48 in 8-o, k. 1 markė (Sammlung Natur und Kultur, N r. 5).

---

[1]) Prie progos visiems draugams ir draugėms patartumėms gerai perstudijuoti visą 31—32 „Draugijos“ numerį, kuriame tilpo visos prelekcijos, skaitytos socialiuose kursuose Kaune. Tos knygos kaina 1 rub. Reikalaujantiems per „At.“ Redakciją galėtumėm ir pigiau gauti.

„At.“ Red.

Socialdemokratiška firma Dietz Nachf. Stuttgarte neseniai išleido d-ro S. Tschulok'o, biologijos privatdocento Züricho universite kningą vardu: „Evolucijos teorija (Darvino mokslas) visiems suprantamai išdėstyta". Firma su didele reklama giria mokslišku mą šios kningos, turinčios plačiuosna liaudies sluogsniuosna įnešt nemažai apšvietos. Koks tos kningos mokslišku mas, Wasmann'as ir išrodo šioje savo kningelėje. Pasiremdamas faktais, žingsnis po žingsniui jis išvelka aikštėn, kad Tschulok'o darbas tai paviršutinė kompilacija mokslišku faktų, užtylint jų šaltinius, nuolatinis kitų mokslo kolegų šmeižimas, tuščias koliojimas krikščionystės ir kat. Bažnyčios dogmų, kurių nepažįstama, ir pagalios tendentiškas tiesos iškraipymas evolucijos teorijos historijoj'. Pasigaudamas tokių priemonių Tschulok'as ir mano „p a d i r b t" evolucijos teoriją. Wasmann'as gi išrodo, kad taip evolucijos teorijos „d i r b t" neturima.

A. Z.

1. Der Kartellverband der katholischen deutschen Studentenvereinigungen (C. V.) von *August Nuss.* 1 bis 3 Tausend p. 44 in 12-o;

2. Der Verband der wissenschaftlichen katholischen Studentenvereine Unitas, von *Werner Ohlendorf,* 1 bis 3 Tausend p. 48 in 12-o;

3. Der Kartellverband der katholischen Studentenvereine Deutschlands (K. V.) von dr. *Karl Hoeber.* 1 bis 3 Tausend, p. 52 in 12 o;

Kningelės daro 5, 9 ir 10 sąsiuvinius Studenten-Bibliothek, herausgegeben vom Sekretariat Sozialer Studentenarbeit, München-Gladbach, Volksvereinsverlag 1913, kiekvienos kaina po 40 pfenigių.

1. Šioje kningutėje aprašoma C. V. atsiradimas ir išsirutulojimas, įtalpa ir organizacija, programa, jo esimo racija ir reikalingumas. Šis suvienijimas ligi gruodžiui 1912 m. turėjo apėmęs 79 kat. studentų korporacijas.

2. Čia aprašoma žengimas prie katalikiškos korporacijos, įsteigimas sus-mo Unitas Bonnoje, pirmi jo gyvavimo žingsniai, historija, dabartinis stovis ir tikslai. Šis sus-mas ligi 1912 m. yra apėmęs 20 korporacijų.

3. Čia taipgi nupiešta K. V. atsiradimas ir evolucija, dabartinis stovis, esmė ir tikslai. Šis sus-mas susideda iš 54 korporacijų.

Šie trįs veikalėliai žinotini norintiems plačiau pasiskaityti apie Vokietijos katalikų studentų sus-mus ir korporacijas. Lietuvos katalikų studentijai labai vertėtu su tuomi susipažinti, nes čia yra daug ko pasimokinti.

X.

Iš moksleivių gyvenimo.

Iš Amerikos lietuvių jaunimo gyvenimo.

Amerikos lietuvių R. K. Federacijos III-ame Kongrese, laikytame Pittsburge 25 ir 26 birželio dieną 1913 metais, tarp kitų svarbių dalykų buvo pajudintas ir lietuvių jaunimo organizavimo klausimas.

Dar prieš kongresą buvo organizuojama Lietuvių Jaunuomenės Federacija, turinti „Lietuvos Sakalų“ vardą. Dabar-gi nutarta pakeisti tąjį vardą kitu, butent: „Lietuvos Vyčiu“. Kad padėti Jaunuomenės Federacijai sparčiau plėtotis, per kongresą išrinkta tam tikra komisija, kuri tarpininkaus tarp visuomenės ir „Lietuvos Vyčių“. Nors A. L. R. K. Federacija rupinasi L. Jaunuomenės Federacija, vienok ji bus visai atskira nuo A. L. R. K. Federacijos; turės pilną savivaldą, tik priderės į visuotiną organizaciją, kaip ir kitos draugijos, jeigu užmokės į Federacijos kasę po vieną centą nuo kiekvieno sąnario.

— Rugpjučio 29 ir 30 d. atsiliko šv. Jurgio svetainėje Chicagoje Ill. a n t r a s Amerikos lietuvių Rymo Katalikų moksleivių seimas. Suvažiavo apie 30 moksleivių. Seimo vedėju tapo išrinktas A. Baltutis, jo pagelbininku A. Petraitis; raštininku A. Sinkus, jo padėjėju J. Kaupas.

Beveik visas laikas tapo pašvęstas konstitucijos svarstymui. Įvesta savitarpinės pašalpos skyrius, atskirai nuo benros kasės. Į pašalpos skyrių suaukota 10, 75 dol.

„Moksleivis“ bus leidžiamas kas mėnuo reguliaria. Radaktorium paliktas P. Lapelis. Spausdins toji spaustuvė, kuri apsiims pigiausiai spau sdinti.

Kun. dek. M. Kriaučiunas tapo pakeltas į garbės sąnarius.

Nutarta nupirkti Tautos Namams vieną sieksnį žemės iš bendros Susiv. kasės.

Seimas ateinančiais metais bus Worcester'yje, Mass.

Vakarais buvo prakalbos ir kitokie pasilinksminimai. Žmonių buvo beveik pilna salė.

Naujos valdybos rinkimai štai kaip išrodo: prez. A. Petraitis, viceprez. A. Baltutis, sekr. J. Tumasonis, kas. J. Klodis, kningin. A. Martinkus[1]).

— Sykiu reikia paminėti Amerikos „Motinėlės" seimas, nes tai yra draugija, turinti didelę svarbą Amerikos lietuvių katalikų moksleivijos gyvenime.

„Motinėlės" metinis seimas buvo šįmet 20 rugp. Brighton Beach'uje, šalia New Yorko. Sąnarių suvažiavo nepaprastai daug. Iš nutarimų paminėtini šie.

1. Išnaujo atspausdinti konstituciją.

2. Surinktus 22 dol. nupirkimui Pr. Dovydaičiui Catholic Encyclopedia nusiųsti pačiam Dovydaičiui.

Stipendijų šįmet pripažinta trįs: Ad. Dambrauskui, Pennsylvanijos universito medicinos studentui; P. Lapeliui, jei jis važiuos į kokį Europos universitą mokintis augštesnių mokslų, ir A. Kulikauskui, kurs, baigęs chemijos skyrių, ketina stoti agronomijos skyriun.

Seime prisirašė prie I skyriaus kun. F. B. Serafinas ir kun. N. Petkus.

Viso geležinio „Motinėlės" kapitalo yra 1900, 56 dol.

Apyvartos (bėgamame) kapitalo praeitame seime 1912 metais buvo 195, 66 dol. Prakalbose, kurias buvo surengęs kun. V. Varnagiris, sumesta „Motinėlei" 65, 37 dol. — viso labo 261, 03 dol.

1912 metais išleista: stipendija Kulikauskui 150 dol., raštinės reikalams 6, 05 dol.—išviso 156, 06 dol. 1913 metams liko 104, 98 dol. Seime sudėta mėnesinių mokesčių 206 dol. Iš viso „Motinelės" kapitale susidaro 310, 98 dol. Dar laukiama 100 dol. iš S. L. R. K. A.[2]).

Iš šito žinelių žiupsnelio matyt, kad katalikiškoji Amerikos lietuvių moksleivija tikrai pradeda rimtai ir pasekmingai veikti, o kitaip vertus, ir visuomenė neduoda jai skursti. Ne-

[1]) „Draugas" № 25, pusl. 6.
[2]) „Draugas" № 35, pusl. 4.

sistebėkime: jie nejaučia trukdančių aplinkybių iš šalies. L. K. M. Susivienijimas Amerikoje jau priskaito į 100 sąnarių. Tepadeda gerasis Dievulis dar dvigubai, trigubai tiek pritraukti.

Kazys.

Karaliaučius. 12—13 mokslo metais lietuvišką universito seminariją lankė 17 mokinių, iš kurių 7 lietuviai, kiti visi vokiečiai. Visi lanko seminariją del stipendijų. Į sąvaitę esti viena lekcija. Profesorium, kaip ir pirmiaus, yra teologijos dr. Lackner'is. Studentai skaito Bibliją, verčia į vokiečių kalbą Duonelaičio raštus ir kaip kada gvildena gramatikos klausimus. Iš viso studentų, mokančių lietuviškai tėra 12; tikrai susipratusių 3 (juristas, medikas ir medikė). Kiti gi persisunkę vokiečių dvasia ir dalyvauja studentų vokiečių korporacijose, kurių tikslas yra kelti vokiečių dvasią. Susipratę lietuviai, delei mažo skaičiaus, negali sutverti savo draugijos, bet yra viltis, kad 13—14 mokslo metais tai įvykdins. Iš profesorių yra žinomas — Bezzenberger'is (prof. Volterio draugas), kursai gerai moka lietuvių kalbą, pažįsta musų literaturą ir yra išleidęs vokiečių kalba kelis veikalus apie lietuvių kalbą. Jo darbo vaisius galima matyti Prusų muzejuj (Prussia museum)[1]), kuriame ir dabar pasekmingai darbuojas.

J. Širvintas.

Maskva. Jau ir vėl prasidėjo akademiškasai mokslo metas. Miesto užėsys, dundėsys dar neįstengė nustelbti visų pereitos vasaros atsiminimų, vaizdų. Ir neramioji mintis vis lekia ten „kur Nemunas banguoja“, ten, kur tiek „atminimų, atsitikimų, gyvų kitados“ riša mus prie žaliųjų giružių, prie plačiųjų laukužių ir prie brangiosios tėviškėlės.

Sekmadienyj, 8 rugsėjo d., susėjome pas vieną draugą. Musų buvo gražus burelis. Alei vienas žinojom tąjį sunkų lietuviams smugį, kursai užtiko Lietuvą, mirus Žemaičių Vyskupui. Visi atsistojom pagerbimui jo šviesios atminties ir nusprendėm nusiųsti sąjausmo telegramą.

Paskui kalbėjomės, kaip darbuotis savo tarpe, o taipogi ir vietinės lietuvių kolonijos naudai. Pagaliaus, tik-ką atvykęs iš lietuvos dr. P. plačiai ir išsamiai papasakojo apie tą svarbų sumanymą leisti dienraštį, kursai juk tuojau taps įkunytas, nes greitai skaitysime nebe: „Viltis“—dvidienis... bet: „Viltis“—dienraštis.

[1]) Königstrasse.

Kiek čia buvo prikalbėta apie dienraščio reikalingumą, svarbumą, jo veikimo dirvą! Kiek tai buvo prisižadėjimų darbuotis tam dienraščiui ar tai jo platinimu, ar tai rašymu jin! Dieve, duok, kad visi tie prižadai tikrai įsikunytu, ant kiek tik musų silpnos ir menkos pajiegos leis.

Jau vėlu; pradėjom skirstytis kas sau. Keli dar liko linksmai bešnekučiuodami, minėdami buvusius linksmus, malonius prietikius ar tai brangioj Lietuvoje, ar tai čia Maskvoje.

K—as

Vilkaviškis. Šįmet moksleivių statistika vietinėj vyrų gimnazijoj šitokia:

klasė	lietuv.	žydai	lenkai	rusai	vokieč.	totoriai	išviso
I.	32	5	1	3	1	—	42
II.	23	10	4	3	1	—	41
III.	25	6	2	3	2	—	38
IV.	19	8	2	—	2	—	31
V.	7	12	3	3	3	—	28
VI.	8	25	2	2	—	1	38
VII.	3	11	2	1	1	1	22
VIII.	1	24	—	—	1	—	26
	118	104	16	15	11	2	266

Reikia pažymėti, kad šiais metais skaičius mokinių sumažėjo trimisdešimtimis. To lindno apsireiškimo priežastis tai—

didžioje dalyje padidinti reikalavimai, ypatingai iš matematikos. Malonu vienok matyti, kad lietuvių skaičius vis auga ir auga. „Ateities“ skaitytojų šįmet bus daugiau, kaip pernai.

V—tis.

Veiveriai. Veiverių mokytojų seminarija, kaip jau yra žinoma, gyvuoja nuo Aleksandro Antrojo laikų, kuomet jis vieną kartą važiuodamas apsistojo čion nakvynei. Apsilankymo atminčiai jis čion įkurė mokytojų seminariją, pirmą Suvalkijoj, kurioj pavelijo mokytis vien tik vietinei tautai, t. y. v i e n l i e t u v i a m s. Dabar tie Aleksandro žodžiai suprantama daug plačiau. Seminarija prieinama jaunuomenei visų vietinių tautų atskyrus tik žydus. Svarbesnius dalykus išguldo mokytojai rusai, kitus, kaip šit lietuvių kalbą, muziką ir tikybą, lietuviai. Skaičius kitataučių mokinių, žymiai auga. Ypač diktai užaugo per šiuos du metu. Taigi ir paduodu statistiką mokinių tautystės žvilgsniu.

Tautos	Lietuv.	vokieč.	gudų	lenkų	sulenk.	išviso
I kursas	22	1	5	3	1	32
II kursas	22	2	5	4	2	35
III kursas	24	2	2	1	1	30
Išviso	68	5	12	8	4	97
Lietuvių 68, kitataučių 29						

Kaip matyt iš statistikos kitataučių yra 30%, per paskutinius du metu priimta 25 kitataučiai. Šįmet buvo paduotas meldimas apribot kitataučių %.

Lietuviai nuo šįmet buvo jau primti tik iš Suvalkų gubernijos. Kauno gi ir kitų gubernijų lietuvių prašymai tapo atmesti, o jiems patarta važiuot į savo gubernijos seminarijas.

Pavasarį buvo atvykęs Varšavos apskričio globėjas dėl įvedimo seminarijoj ketvirto ir penkto kurso ir ketvirto ir penkto priruošiamųjų seminarijon skyrių. Tam tikslui pastatys naują namą, kur bus seminaristams internatas, ir cerkvė, nes čion gyvens šventikas, pravoslavų tikybos mokytojas. Jau ir šįmet jis buvo paskirtas, bet ar mokins, ar ne—nežinia. Ligšiol rusams tikybą išguldinėjo rusų kalbos mokytojas. Ar greit tos visos atmainos įvyks—nežinia, bet kad bus — nėra abejojimo.

Be to seminarijoj, kaipo pašalinis dalykas, bus mokoma šįmet vokiečių kalbos. Beveik visi mokiniai tuom labai interesuojasi, nes mato, kad iš jos galės pasemti daug naudos. Jeigu pažiurėsim į vokiečių pedagogijos sritį, tai pamatysim, kad ji kur-kas augščiau stovi, negu pas mus. Taip-pat mokėdami vokiečių kalbą, kaipo busimi mokytojai, galėsim išsirašyti visokius pedagogiškus vokiečių laikraščius, kningas su naujausiais ir lengviausiais mokinimo metodais; galėsim susipažint su augšta vokiečių (ir kitų šalių) vokiečių kalba parašyta literatura, kas socialiame gyvenime ir mokytojaus profesijoj vaidina gan svarbią rolę. Turėdami tai omenėje daugelis noriai griebias vokiečių kalbos mokinimosi.

Krizainis.

Liepoja. Iš besimokinančios čia lietuvių jaunuomenės šįmet baigė.

Mikalojaus vyrų gimnaziją: *Remezas*, įstojo į juridišką fakultą Peterburgo universite. *Kairevyčius* (su sidabr. med.), *Mineikis* ir *Petrikas*—visi trįs įstojo į medicinos fakultą Dorpate. *Tiškas*, jeigu pavyks išlaikyti konkursą stos į Tomsko politechnikumą, o jeigu ne, tai į matematišką fakul. prie to paties miesto universito.

Mergaičių gimnaz.: VII kl. — baigė *Kentraitė* —pasiliko VIII. *Drabavičaitė* ir *Lapinskaitė*, pernai baigusios VIII kl. šįmet išvažiavo Peterburgan mokintis medicinos.

Lievys Kistys.

Pranešimas.

Jei kas iš draugų ar draugių reikalautu informacijų, tesikreipia šiuo adresu: Москва Плющиха 38—5.

Beto meldžiame draugių ir draugų rygiečių ir kijeviečių (kitų jau turime) kuogreičiausia paduoti savo adresus.

Stud. E. Draugelis.

Redakcijos atsakai.

V. Sl-kšnai. Pseudonimo permainyti negalėjom, nes straipsnelis jau buvo atspausdintas.

Vyžuotam. Suprantame, kad sunku buti toli nuo Tėvynės. Jausmingai, drauge, rašai, vienok netalpinsime, nes rašai apie savo atsiminimus, kurių spausdinti negalime ir... ir... forma silpnoka. Laukiame žinučių iš tolimos Amerikos. Nenusimink, bet traukk, kaip traukęs: „Kas-gi ten aukso spindulius beria?“...

Erdvui. Folklorą, eiles ir ir „Iš praeities“—gavome. Eilės—„Atsiminus kudikystę“ persilpnos—netilps. „Iš praeities—Perkuno kanklės“—taipogi silpnos. Perkunas nevartojo, rodos, kitokių kanklių, kaip žaibus ir perkuniją.

Patartumėm draugui dabar neberašyti tos „Iš praeities“ tąsos, bet pirmiausia gerai perstudijuoti lietuvių gramatiką ir sintaksę ir skaityti musų geriausius dailės veikalus. Ką del to, kad draugas negali nerašęs gyventi, tai patariame draugui pamąstyti, ar draugas neperdaug išsivaizdinai sau apie tąjį „negaliu gyvent nerašęs“. Geras mintis ir vaizdus gali sau užsižymėti, kad nepražutu. Visuomet gi reikia atsiminti, kad kiekvieno rašytojo pirmoji priedermė yra žinoti savo kalbą.

Poėtams. Tankiai eilės nededamos ne delto, kad jose nebutu minties, bet todel, kad netaisyklišk ai parašytos. Musų įsikarščiavę „poėtai“ užsimiršta tankiai paprasčiausių gramatikos taisyklių. Eilės gi ištaisius, dingsta rimas ir net ritmas. Taigi atsiminkite, pirmiausia reikalingas savo gramatikos žinojimas.

Dzukui. Draugas rašai, kad yra tokių, kurie mėgsta pravardžiuotis, o juos pats vadini „nabagais“. Korespondencijos nespausdinsime. Laukiame to, ką prižadi draugas savo prieraše.

J. Sirvintui. 9 rankraščių sąsiuvas gavome. Apie kun. Senkaus biografiją ir jo raštus pakalbėsime vėliau.

Kituose sąsiuvuose ko žmogus nerandi: ir dainų, ir pasakų, ir priežodžių ir mįslių, ir pavardžių, ir vietavardžių, ir galvosukių ir aprašymų, ir korespondencijų ir statistikos. Bet vis tai taip supainiota, sugrusta, kad ir norint negalima visoko neperrašius sutvarkyti. Draugas visai užmiršai, jog reikia ant vieno lapo pusės rašyti, kad prireikus, galima butu viskas sugrupuoti. Iš folkloro ir aprašymų, kas tiks „Ateičiai“, sunaudosime. Iš

Korespondencijos iš Karaliaučiaus įdėsime tik pusę: likusioji neįdomi. Neužmiršk musų, drauge, ir ilgainiui, tik, meldžiamasis, rašyk ant vienos lakšto pusės.

Vandai Burogytei. Draugės surinktų dainų „At.“ dėti negalime. Laukiame daugiaus.

Juozui G-džiui. Draugo straipsnio „Apie rinkimą dainų melodijų“ nedėsime. Ką daryti su prisiųstomis dainų melodijomis? Kauno spaustuvė gaidų nespausdina.

Antanui Juškevičiui. Dalį draugo prisiųstų dainų dėsime, likusias gi siųsime neužilgo L. M. Dr. archivan. Turime pažymėti, kad draugo prisiųstos dzukiškos dainos nebuvo tarmiškai užrašytos.

J. Skirpstui, A. Janušytei, A. Pranskevičiui, Verupėliui Folklorą gavome. Ačiu.

Vladui St-liui, J. Stasiuliui, Perkunėliui, Petrui Kanonavičiui. Folklorą gavome. Ačiu.

Dr-ams *A. Vabalkšniui, M. Jurgynui, J. Rudeniui, Z. Varnėnui, —V. Žiežirbai*—gavome.

Stud. *J. D-niui.* „Studento mintis“ gavome.

Dr-ui *J. Vitui.* „Pilekalnis“ ir „Tegyvuoja tasai“... „Užžavėta mergina“ turime.

Dr *Antanui Paprieniečiui.* Eilės silpnos ir nedyvai, nes pats dr. prisipažįsti, kad pirmos. „Kada pasipuošus girelė“, rašyta pagal „Когда волнуется желтѣющая нива“. Beto, pirtyje pas mus linus mina, žmonės gi negyvena: faktų iškreipti nei poezijoje neleistina.

Dr. *D. Vargdieniui.* Jei nori dr., kad tėvynė neliudėtu pats neliudėk ir nebuk nusiminęs, o darbuokis. Nedėsime

Zvangučiui. „Audra“ (iš moksleivių gyvenimo) gavome.

Draugei Atgimusiai. Daug taisyti reikės. Žiurėsim gal ir tilps.

Dr-gei Genijai. Gavę dr. piešinėlio „Del Tavęs“ pabaigą norėjome pertaisyt visą išnaujo, bet dėja pradžia kur tai užsimetė. Labai atsiprašom. Mažu dr-gė pati tai padarytum.

Dr. Vytui. „Nutrukusi daina“, ir „Kur jus dingot jaunos dienos“ atidavėm „Pavasariui“.

Dr. Griškiui. Vertimus dėsim, jei pritruksim gerų originalų.

Dr. O Valaičiuteî. Gavome.

O. Lankeliui. „Ateičiai netinka.

AUKOS „MOTINĖLEI“.

A. a. vysk. G. Cirtautas savo testamente užrašė „Motinėlei“ 500 rub. Puikus pavyzdys musų visuomenei.

Redaktorius ir leidėjas
KUN. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune, Did. Vilniaus g. № 34.

MUSŲ TAUTINĖS TVĖRYBOS **Žiedai.**

PRIEDAS PRIE „ATEITIES“ № 10.

Daina.

Užrašyta Degučių k. Marijampolės apsk. Suv. gub.

Močiute, mano miela!
Mieliai mane auginai;
Mieliai mane auginai
Ne mielam pažadėjai.

Pažadėjai našleliui,
Kur daug mažų vaikelių,
Daug vaikelių, daug vargelių,
Daug gailių ašarėlių.

Aš einu per dvarelį
Susitinku našlelį:
Nei nuilsęs, nei nuvargęs
Jis manęs nekalbino.

Močiute, mano miela!
Mieliai mane auginai;
Mieliai mane užauginai,
Tai mielam pažadėjai.

Pažadėjai berneliui
Kur daug palšų jautelių,
Daug jautelių, daug žagrelių,
Daug dirvos artojėlių.

Aš einu per dvarelį
Susitinku bernelį;
Jis nuilsęs, jis nuvargęs,
Jis mane prakalbėjo.

— Vai kur eini, mergele?
Ar į rutų daržėlį?
Vai, nors skinsi, vai nors pinsi
Jau daugiau nenešiosi.

Užrašė Mokinys *A. E.*

Dainos.

užrašytos Barčių k., Metelių par., Seinų aps. Suv. gub.

I.

Augo aržuolas šalyj kelio,
Žalia liepelė kitoj' šalyj',
Klausė aržuolas pas liepelę:
„Oi, kada mudu užaugsime,
Lygų liemenį išleisime,
Tankiom šakelėm šakosime,
Žaliais lapeliais žaliuosime,
Baltais žiedeliais žydėsime?"
Augo bernelis pas tėvelį,
Jauna mergelė pas močiutę.
Klausė bernelis pas mergelę:
„Oi, kada mudu užaugsime,
Į bažnytėlę važiuosime
Aukso žiedelius mainysime
Vieną žodelį kalbėsime?"

II.

Oi kaip aš augau pas motynėlę.
Tai nėjau par dvarą be vainikėlio.
Nemyniau vejelės be patkavėlių,
Nevėriau klėtelės be susiedkėlių,
Nevožiau skrynelių be seserėlių,
Nerėžiau drobelių be motynėlės.
O kaip patekau šelmiui berneliui,
Tai ėjau par dvarą be vainikėlio
Tai myniau vejelę be patkavėlių,
Tai vėriau klėtelę be susiedkėlių,

Tai vožiau skryneles be seserėlių,
Tai rėžiau drobeles be motynėlės.

III.

Šėriau žirgelį, šėriau bėrelį
Per visą rudenėlį.
Ir nusišėręs, pasibalnojęs,
Į mergelę nujojau.
Randu mergelę, baltą gulbelę
Žaliam rutų darželyj.
Rutelę skina, vainiką pina
Ir ant galvelės deda.
Oi aš jai daviau labą dienelę,
O ji man nei žodelio.
Aš jai palenkiau žemai galvelę,
O ji man nei rankelės.
„Mergele mano, jaunoji mano!
Neik pro liną birželyj':
Oi užkris, užkris lino žiedelis
Už geltonos kaselės.
Reiks tau nešioti, mano mergelė,
Visą tavo amželį."
Oi lenkės, lenkės, šviesi saulelė
Mėlyno debesėlio,
Oi taip aš lenksiuos šelmio bernelio,
Jo kvailo razumėlio.
Neišsilenkė šviesi saulelė
Mėlyno debesėlio,
Ne išsilenkiau šelmio bernelio,
Jo kvailo razumėlio.

IV.

Gale kaimelio žalia graži vejelė,
An tos vejelės du sieri akmenėliai.
An tos vejelės du sieri akmenėliai,
An akmenėlių du pilki karvelėliai.
Tenai vaikščiojo jauna graži mergelė
Ji vaikščiodama su karvelėliais kalba:
„Jųs karvelėliai, jųs drabnieji paukšteliai!
Jųs surašykit man margą gromatėlę,
Jųs nuneškit į svetimą šalėlę,
Jųs ją paduokit mano jaunam berneliui:

Tegul paskaito tų margą gromatėlę,
Tegul dažinos mano didį vargelį.
Berneli mano, baltasai dobilėlį!
Tu atiduokie man rutų vainikėlį,
Tu atiduokie man aukselio žiedelius,
Tu sugrąžinkie mano jaunas dieneles".
— „Mergele mano, baltoji lelijėle!
Žaliom rutelėm aš pašėriau žirgelį,
Iš aukso žiedelių bus žirgui patkavėlės,
Iš kasnykėlių bus žirgui kamanėlės".

V.

„Kaip aš išjosiu į didį kelią,
Tu išsiilgsi manęs, mergele!"
— „Berneli mano, jaunasai mano!
Oi, ką parneši man dovanėlių?"
— Divnų sėklelių, žalių rutelių
Ir gromatėlę meilių žodelių.
Tai tu pasėsi žalią rutelę,
Žalią rutelę po stiklo lauke".
Seredoj sėjau, subatoj dygo,
Nedėlios rytą išgarbiniavo

Oi tu kasele, šilkų saujele!
Ilgai dribosi per liemenėlį:
Šią vasarėlę, per vasarėlę
Ir rudenėlio tris nedėlėlės
Ims vainikėlį, dės nuometelį,
Skirs tave jauną nuo jaunimėlio,
Skirs tave jauną nuo jaunimėlio,
Kaip lelijėlę iš rutų daržo.

VI.

Kaip aš ėjau per dvarelį,
Kaip aš ėjau per didįjį,
Randu savo mergelę
Labai gailiai beverkiant.

„Ko verki, mergužėle?
Ko verki, lelijėle?
Ar neramus dvarelis?
Ar nemeilus bernelis?"

— „Oi, man ramus dvarelis,
Oi, tai meilus bernelis,
Tik nerami šalelė,
Svetimoji draugelė.
Oi, eisiu į močiutę,
Oi, eisiu į širdelę,
Pasiskųsiu močiutei
Savo didį vargelį“
— „Oi, neisi, mergužėle,
Oi, neisi, lelijėle,
Užžels keliai berželiais,
Takeliai dobilėliais“
— „Oi, eisiu, bernužėli,
Oi, eisiu, dobilėli!
Berželius palenkdama,
Dobilus pamindama.
— „Oi, neikie, mergužėle,
Oi, neikie, lelijėle!
Jau aš daugiau negersiu,
Tave jaunos nebarsiu“.
— „Oi, eisiu, bernužėli,
Oi, eisiu, dobilėli!
Kaip gėrei, taip ir gersi,
Kaip barei, taip ir barsi!“

Užrašė *Ant. Juškevičius.*

—:—

DAINA.

Kalne klevelis stovėjo,
Klevelio lapeliai judėjo;
Bernytis ant žirga sėdėjo
Su jauna panele kalbėjo.
„Panyte, mano janoji!
Ko taip smutni vaikščioji?
Ar tu lauki kanklelių skambančių?
Ar tu muzikėlių grojančių?“
— „Ni laukiu kanklelių skambančių,
Ni tų muzikėlių grajančių;
Laukiu bernyčio atjojant,
Rutų vainikėlio atnešant“.
Bernytis atjos subato,
Atneš vainikėlį nedėlio.

Užrašyta Pašušvio par. Kauno apskr. Užrašė *E. Miežiniutė.*

—o—

DAINA.

Užrašyta Pašušvio par. Kauno apsk.

Kad aš jojau tamsią naktį,
Tamsią naktį—naktužėlę.
Kaip prijojau prie vartelių,
Sustabdinau žirgužėlį.

„Išeik, senoj' motinėle!
Atkelk, manai vartelius!“
Ir išėja motinėle
Atkėlė man vartelius.

Vadin mane į seklyčią,
Užger mane arielkėle.
Arielkėlė lukravota,
Kieliškėlis risavotas.

Aš pavalgęs atsigėręs.
„O kur tamstos dukturėlės?“
— „Nebilkokias mana dukras:

Viena svirne ilgai miegt;
Antra šilkus gražiai verp,
O trečioji jaunesnioji
Rutelaičių darželaity“

— „Žadėk manai tą dukrelę,
Katra šilkus gražiai verp“.
— „Nežadėsiu tos dukrelės,—
Gailastėly aš numersiu“

— „O kur tamstą pakavoti?
Rutelaičių darželaity.
Tarp lelijų geltonųjų,
Tarp rutelių žaliųjų“.

Užrašė *E. Miežiniutė.*

—:—

Mįslės.

Keno pasaulyjė brangiausias yra mokslas? (Ubago).
Kodėl jautis priėdęs atsigula? (Delto kad negali atsisėsti).

Kada karvė storiausi? (Kada sau pasturgalį laižo).

Delko zuikis niekad riščia nebėga? (Delto, kad nei jo tėvas niekad riščia nebėgiojo).

Nei sopa, nei serga, o vis dejuoja (Kiaulė).

Motyna ką veikia?—Suvargyta duoną kepa. — Brolis ką veikia?—Eina į girią medžioklės: užmuštus girioj palieka o gyvus namon parsineša. — Sesuo ką veikia?—Pernykščių juokų verkia. (Motyna atiduoda skolintą duoną. Brolis gaudo blusas: negyvas palieka, o gyvas su savim nešasi. Sesuo sugriebus kudikį verkia).

Kaip merga buvau, tai mergavau; kaip marčia buvau, tai martavau, o kaip pasenau, tai akįs išlindo. (Aguona).

Ant keno dantų auga plaukai? (Ant šukų dantų).

Koksai yra javas be grudo? (Pleiskė kanapės).

Atėjo diedukas iš bruko, jojo gunčelė (sermėga) šimto stukų, o nei vienos siulės nėra. (Gaidys).

Kas puode nesilaiko? (Garas).

Kas ponaitis, tai patalaitis. (Rąstai ant samanų sienoj').

Kaip žmogus nuvažiuoja sėti javų, tai ką pirmiausiai sako? (Sako—tprru arklį stabdydamas).

Nuo kur žąsįs vandenyje plaukia? (Nuo krašto).

Kas sulig ausų yra skoloj'? (Žmogus su paskolinta kepure).

Be ko žmogus negali atsigulti? (Neatsisėdęs).

Ko zuikis neturi? (Riščios, nes jis visados zovada bėga).

Kas samanotas gema? (Grybas).

Kada yra danguje veselija? (Kada ubagas ubagams dalina duoną).

Saldus, gardus, bliude nepanešamas.? (Miegas).

Ko ant svieto daugiausia? (Galų),

Septyni broliai viename suole sėdi, o nei vieno krašte nėra? (Rato stukai).

Siunčiu pasiuntinį pas mylimą svečią; nežinau, ar svečias sugrįš, ar ne, o pasiutinys žinau, kad nesugrįš. (Šuvis).

Kada kumelė abiem galais lygiai mato? (Kada ji spanga).

Koksai vanduo yra be dulkės? (Ašara).

Kas yra vedama? (Trįs vedamos; merga, meška ir kumelė).

Kiek yra girtuoklių ant svieto? (Trįs: vyras, moteriškė ir žydas).

Penki tvartai, vieni vartai? (Pirštinės).

Į dnris įeina, o į stubą niekad neįeina? (Raktas).

Išginiau kalnais, parginiau kloniais, šimtais skaičiau, vienos neradau ir tos pasigedau? (Audžiant siulas nutruko).

Kas tą daro, tam to nereikia, kas tą perka to nenori, kam to reikia—apie tai nežino? (Karstas).

Turi liežuvį, kuris niekad nekalba, bet daug yra vertas? (Svartyklės).

Balti laukai, juodi grudai, žąsinu aria (Raštas).

Kas be vagio karo? (Snarglys).

Ko Dievas nesutvėrė? (Vaikams antros motinos).

Ko į sieną neįkiši? (Kiaušinio).

Patarlės ir priežodžiai.

Kunigas ne piemuo, jauno kraujas ne vanduo.
Ant svetimos kumelės netoli nujosi.
Prarijęs musę, jau neišspjausi.
Verkia duona tinginio valgoma.
Kolei liepa lupasi, tolei lupk.
Guli kaip lažauninkas (baudžiauninkas).
Važiuoja jisai tartum į lažą.
Jeigu aruode pelė pastiptu, tai jos nei katė neėstu.

Surinko *kun. V. Kurtinaitis* Suv. gub.

Redaktorius ir leidėjas
KUN. A. DAMBRAUSKAS.

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune, Did. Viln. g. №. 34.

„Ateities“ Redakcijoj galima gauti šie „At.“ leidiniai:

№ 1. *M. Vaitkus*: Genijus ir meilė (Poėma). Kaunas, 1912 m. Kaina. . . . kap.

№ 3. Liudvikas Windthorst'as. Parašė *A. Maliauskas*: Kaunas 1912 m. Kaina 6 kap.

№ 4. *P. Kragas*: Z. Krasinskis. Kaina 10 kap.

№ 5. „Be Bažnyčios nėra išganymo“ (Dogmos ir teologijos mokslas). Iš prancuzų kalbos vertė *Br. Bumšas*. Kaunas, 1913. 10 kap.

№ 6. Ar moteris Joanna buvo kada popiežium? Parašė *P. Malakauskis*. Kaunas, 1913 m. Kaina . . . . . 6 kap.

№ 9. *K. Būga*: Rašybos mažmožiai Kaina. . . . . 20 kap.

№ 10 *K. Būga*. Kalbų mokslas bei mūsų senovė. Kaina. . . . . 15 kap.

№ 11 *P. Malakauskis*. Krikščionijos laimėjimas 313 m. Kaina. . . 6 kap.

Žemaičių seminarijos giesmynėlis. Kaunas, 1912 m. Kaina 2 kap.

Manuale Devotionis Alumnorum Seminarii Samogitiensis. Caunae 1912 m. Kaina 6 kap.

Kviečiama užsisakyti 1914 metams

„ATEITIS“

Literaturos, Mokslo ir Visuomenės mėnesinis laikraštis skiriamas moksleivijai.

Kaina metams 2 rub. pusmečiui 1 rub.

Užrubežyje metams pusantro dolerio arba 3 rub.

Adresas: „Ateities“ redakcija, Kaunas, D. Vilniaus g. № 34, telefonas 169.

Galima gauti

„Ateities“ leidinys № 7.

Lietuvių Moksleivijos Draugas

$19^{13}/_{14}$ mokslo metams.

L. M. DRAUGAS yra butinai reikalinga kninga kiekvienam lietuvių moksleiviui, ar moksleivei, nes joje tilpo įvairios moksleiviams žinotinos ir reikalingos žinios.

L. M. DRAUGE yra labai platus informacijos skyrius apie augštesniasias mokyklas Rosijoj.

L. M. DRAUGAS pilnai atstoja įvairius panašius leidinius rusų ar lenkų kalbomis.

Kiekvieno susipratusio lietuvio moksleivio, ar moksleivės pareiga yra **turėti** pas save ir **platinti** L. M. DRAUGĄ.

L. M. DRAUGO kaina—35 kap.

PASTABA 1. L. M. Draugą galima parsitraukti tiesiog iš „Ateities“ Red., pridedant prie L. M. Draugo kainos dar 7 kapeikas persiuntimui. Pinigus galima siųsti markėmis.

PASTABA 2. Kningynams nuleidžiama 10% ir siunčiama **tiktai** už grynus pinigus arba uždėtu mokesčiu.

Kaunas, Saliamono Banaičio spaustuvė. D. Vilniaus g. № 34.